

МАКЕДОНСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ
MACEDONIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

ТОМЕ СЕРАФИМОВСКИ TOME SERAFIMOVSKI

БАЛКАНСКО СОСВЕЗДИЕ
Скулптури и цртежи

THE BALKAN CONSTELLATION
Sculptures and Drawings

ЛИКОВЕН САЛОН
ART GALLERY
X-XI 2010

МАКЕДОНСКА АКАДЕМИЈА НА НАУКИТЕ И УМЕТНОСТИТЕ
MACEDONIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

ТОМЕ СЕРАФИМОВСКИ
БАЛКАНСКО СОЗВЕЗДИЕ
Скулптури и цртежи

TOME SERAFIMOVSKI
THE BALKAN CONSTELLATION
Sculptures and Drawings

Главен и одговорен уредник / Editor-in-chief
Академик Георги Старделов / Academician Georgi Stardelov

Воведен текст / Foreword
Академик Јосип Братулић / Academician Josip Bratulii

Фотографии / Photographs
Горан Десковски / Goran Deskovski

Биографија / Biography
Лилјана Угриновска / Liljana Ugrinovska

Каталог / Catalogue
Сокол Цфарку / Sokol Cfarku

Превод од хрватски јазик / Translation from Croatian
Јелена Лужина / Jelena Lughina

Превод на английски јазик / Translated into English by
Зоран Анчевски / Zoran Anchevski
Рајна Кошка / Rajna Koshka

Јазична редакција / Language Editors
Лилјана Угриновска / Liljana Ugrinovska
Матију Џонс / Matthew Jones

Дизајн / Design
Кочо Фиданоски / Kocho Fidanoski

Компјутерска обработка / Computer layout
Бане Галиќ / Bane Galikj

Печат / Printed by
Абакус-комерц, Скопје / Abakus Komerc, Skopje

Тираж / Number of copies
700

CIP – Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски”, Скопје

73.036.1(497.7)(06.064) Серафимовски, Т.

СЕРАФИМОВСКИ, Томе

Балканско созвездие : скулптури и цртежи : Ликовен салон, X-XI, 2010 / Томе Серафимовски ; [воведен текст Јосип Братулић ; фотографии Горан Десковски ; биографија Лилјана Угриновска ; превод од хрватски јазик Јелена Лужина ; превод на английски јазик Зоран Анчевски, Рајна Кошка] = The Balkan constellation : sculptures and drawings : Art gallery, X-XI, 2010 / Tome Serafimovski ; Foreword Josip Bratulic ; photographs Goran Deskovski ; biography Liljana Ugrinovska ; translation from Croatian Jelena Lughina ; translation into English by Zoran Anchevski, Rajna Koshka]. - Скопје : Македонска академија на науките и уметностите = Skopje : Macedonian academy of sciences and arts, 2010. - 29 стр. : илустр. ; 30 см

Текст напоредно на мак. и на англ. јазик. - Ново небо - стара земја : реч кон Балканското созвездие на Томе Серафимовски ; A new sky - an old land : a prolegomenon to the Balkan constellation by Tome Serafimovski : стр. 3-9. - Биографија : стр. 23-28

ISBN 978-608-203-057-9

а) Скулптура - Реализам - Македонија - Изложби
COBISS.MK-ID 84630282

НОВО НЕБО – СТАРА ЗЕМЈА
Реч кон Балканското созвездие
на Томе Серафимовски

Кај многумина коишто го наслуваат просторот на Балканскиот Полуостров, дури и самото спомнување на географскиот и на геополитичкиот поим Балкан, поттикнува неусогласени чувства и спротивставени мисли. Едните лесно се идентификуваат со сето она што го покрива овој поим – географски, културолошки или политички. Другите со задоволство би се иставиле од тој простор не согласувајќи се границите на Балканот да го опфатат и нивниот роден крај, нивната татковина, градот или местото на живеење. Затоа, западните граници на Балканскиот Полуостров и не се одредени толку јасно како источните – горите на Стара Планина во Бугарија која, на турски јазик, се вика Балкан. Инаку, самиот збор означува венец од високи планини.

Географскиот поим Балкански Полуостров во науката го вовел германскиот научник А. Цојне (A. Zeune), во книгата со наслов *Геа*, на грчки: *Земја*, а со поднаслов *Обиг за научен опис на йредели* (*Versuch einer wissenschaftlichen Erdbeschreibung*, Berlin, 1809). Тој простран Полуостров е со голема површина – околу 550.000 км². Државните заедници од тој простор не се големи, ама се многубројни: Албанија, Бугарија, Црна Гора, Грција, Хрватска, Македонија, Романија, Словенија, Србија и европскиот дел на Турција. Додека постоеш некогашна Југославија, самостојни држави имаше помалку.

Балканскиот Полуостров го опфаќа најважниот културен простор на стариот свет. Денес, посилно и појасно отколку некогаш, ги откриваме древните култури од тој простор кој има подлабоко и побурно минато отколку кој и да е друг европски регион: од предисторијата, од античката историја, од средновековието.

Како што, токму на тој простор, некогаш се делело Западното од Источното Царство така на него се кршела, но и сечувала несигурната и непостојана граница спрема исламот, како што и денес, на истиот простор, се кршат и се преломуваат интересите на Истокот и на Западот. Тие коишто на минатото гледаат како на процес на хуманизација на Европа, Балканскиот Полуостров го гледаат како простор на темелни и на постојани промени, како простор во непрестаен процес на кој настануваат и исчезнуваат држави, но остануваат народи кои го чуваат својот јазик, својата култура, својата цивилизација, како простор што ги открива длабоките корени на благородните настојувања постојано да се прошируваат процесите на хуманизација и да се вкоренуваат меѓу луѓето, меѓу народите, меѓу заедниците и меѓу поединци.

Оние чијашто мисла не е оптоварена со општествено-политичките проблеми на сегашнината и кои имаат неутрален став кон географскиот и кон општествено-политичкиот поим Балкански Полуостров, или само Балкан, со задоволство ќе истакнат дека токму тој простор ги дарувал и Европа и светот со големи умови: големи освојувачи и основачи на царства, големи предвесници на христијанството, средновековни словенски царови, големи светители, филозофи и трагичари, истражувачи и пронаоѓачи. Од балканскиот простор потекнува и митскиот пејач Орфеј чија музика ја слушале луѓето и боговите, животните и растенијата, камењата и мртвото подземје. Неговата несовладлива љубов кон Евридика ќе го затвори во подземјето. Оттогаш, нашиот свет е понесреќен.

Балканскиот Полуостров го наслуваат многубројни народи од кои останале само племенски или етнички имиња и ретки топоними: Тракијци, Грци – Хелени, Илири, Келти, Словени, Протобугари, Турци. Преку Балканскиот Полуостров поминале Западните Готи, Хуните, Источните Готи, Аварите, Турците.

На Балканот се случувале трагични војни кои ја одредиле историјата на Европа (Едрене, Марица, Косово, Варна, по-

A NEW SKY – AN OLD LAND
A Prolegomenon to *The Balkan Constellation*
by Tome Serafimovski

For many who inhabit the Balkan Peninsula, the mere mention of the geographical and geopolitical term ‘the Balkans’ inspires discordant feelings and cacophonous thoughts. Some readily identify themselves with every meaning comprised by this term, whether it be geographical, cultural or political. Others would gladly distance themselves, denying that their homeland, birthplace or hometown belong within the Balkan sphere. This is the main reason why the western borders of the Balkan Peninsula still remain only vaguely defined, unlike the eastern borders that stretch from the slopes of Stara Planina in Bulgaria – the mountain range to which the Turkish gave the name ‘the Balkans’, literally meaning ‘high mountain range’.

The geographical term ‘Balkan Peninsula’ was introduced by the German scientist A. Zeune in a book called *Gaea* (meaning ‘Earth’ in Greek) under the subtitle ‘An Attempt at a Scientific Description of Geographical Areas’ (*Versuch einer wissenschaftlichen Erdbeschreibung*, Berlin, 1809). This spacious peninsula covers about 550,000 km². The countries encompassed in this territory are small and numerous: Albania, Bulgaria, Montenegro, Greece, Croatia, Macedonia, Romania, Slovenia, Serbia, and the European part of Turkey. During the existence of former Yugoslavia, however, the number of independent states was much smaller.

The Balkan Peninsula included the most important cultural centres that appeared in ancient times. Today we can identify the ancient cultures of the area more distinctly and more clearly than before and it becomes evident that the area has experienced a much deeper and more turbulent past than any other European area since throughout prehistory, ancient history, and medieval times.

In the same way as this area marked the dividing line between the Western and Eastern Roman Empire, it has also marked the meeting-place and guardian borderland in which an insecure and fluctuating dividing-line stretched between East and West, where the interests of Islam and Christianity have clashed for ages on end. Those who see the past of this region as a process of European humanization also see the Balkan Peninsula as a space in which constant and essential changes have taken place, as a space in which many states and societies have appeared and disappeared, leaving behind a variety of peoples who have cherished their diverse languages, cultures, civilizations, etc. It is a space in which the roots still remain from all noble attempts to implant humanistic processes among various individuals, communities and nations.

Those whose thoughts and whose reality are not burdened by the weight of socio-political problems and who try to adopt a neutral attitude towards the geographical and socio-political entity known as the Balkan Peninsula – or simply the Balkans – may claim with pride and contentment that this region has given Europe and the world a number of great minds: great conquerors and founders of kingdoms and empires, great missionaries of Christianity, mediaeval and Slavic tsars, great holy men, philosophers, tragedians, researchers and inventors. The Balkans was the birthplace of Orpheus whose music was heard by both, men and gods, animals, herbs and rocks, in this world and in the underworld. His incomparable love for Eurydice confined him to the underworld. Since then the world shares less happiness and joy.

The Balkan Peninsula has been inhabited by many peoples, some of whom have left very few remains – sometimes only their tribal and ethnic names and a few toponyms. Amongst such peoples were the Thracians, the Greeks – Hellenes, the Illyrians, Celts, Slavs, Proto-Bulgarians, Turks, etc. The Balkan peninsula was repeatedly invaded by the Visigoths, the Ostrogoths, the Huns, the Avars, the Ottoman Turks, etc.

тоа Мохач, трагично поле малку понастрана од кругот на овој несрекен простор). Тој простор е сведок на долготрајните борби за самостојност на своите народи што се воделе од средниот век па сè до дваесеттото столетие.

* * *

Томе Серафимовски, македонски скулптор, едновремено е и уметник создавач и суптилен мислител кој не ја обмислува само судбината и улогата на ликовната уметност, првенствено на споменичната скулптура и нејзината сегашна улога, туку настојува, во својата идеја, да проникне до корените на постоењето заради зачувување на убавото и на доброто, како и на влијанието на плодната продлабоченост во сите подрачја на нашиот живот. Тој не дејствува пишувајќи текстови, туку ја обмислува и ја истражува позицијата на уметникот пророк и на уметноста – таа убавина што ни е подарена во времето во кое создава и во просторот чијшто амбиент го облагородува создавајќи ги ликовите, портретите на оние личности кои се длабоко вкоренети во тој простор, со своите животи, со дејствувањето и со значењето. Побудите коишто доаѓаат од длабочината на времето, но и од сегашноста, од историјата на родниот крај, на татковината и на регионот, постојано се присутни и препознатливи во неговата идеја и во неговото дејствување. Низ тесното грло на сегашноста, минатото се прелева во широките пространства на непознатата иднина којашто постојано и болно го обзема, додека тој – со тие побуди, со својата мисла и со своето дело – останува постојано отворен на слушувајќи ги, едновремено, гласовите на сите времиња: на оние одамнешните и на идните. Најсилно и најтрајно додека создава, но и додека муабети со приятелите и со познајниците, тој е непрестано на онаа единствена замислена граница – како над бездна помеѓу минатото и иднината, постојното и можноото, остварливото и имагинарното. Одамна, во името на уметникот, поетот Славко Јаневски напишал: „Секој народ го влече својот корен од длабочините. Името на тој корен е минатото“. Во нашава поширока средина има малку луѓе кои – како што го прави тоа Томе Серафимовски – толку болно и толку ангажирано мисле на широката духовна и морална родина во која постоиме и во која дејствуваме. Во хрватската средина со него може да се споредува само Милан Шуфлај, есенист, историчар и филозоф на историската мисла, но и човек пророчки загледан во иднината. Шуфлај покажувал голем интерес за генетскиот потенцијал на населението од нашиот простор на кој се менувале и царштини, и етнички деноминации, и јазици, но тој скапоцен ареал, низ вековите и низ милениумите, останал пресуден за европските и за светските процеси.

Во духовната и во световната ликовност, православниот свет ги негува традициите на првичната византиска визуелност – ја негува иконата, сликата, на сидот или на подот, како фреска на сидот или како мозаик на сидот и на подот, а потоа уште и на штицата или на платното, како хипостасис, како лик. На тие ликовни прикази ликот е секогаш со јасен израз, во строгата форма на исказот, од косата, челото, очите, носот, устата, со достојна брада за мажите и со особена милност за женските ликови, за Марија и за светителките. Во ликот, сликарот секогаш ги откривал длабоките одлики на личноста: затоа сè е насочено кон очите, кон устата, кон челото или кон лицето, без непотребното задржување на облеката и на нејзините набори, на боите, на ткаенините. Единствено уште златниот ореол – светителскиот круг, за главата да се истакне посилно. На скулптурата ѝ бил забранет влезот во православниот храм.

Токму гледањето на уметноста како на духовно дејствување во времето го одредило Томе Серафимовски како застапник на ликовноста како морално дејствување. Но неговото школување во скулпторските школи во Сплит и во Загреб постојано го оддалечувало од сликарството и го упатувало на вајарството. Сигурно дека, притоа, внатрешниот порив бил исто толку поттикнувачки

The Balkans have witnessed many tragic wars that have changed the course of European history (the battles at Edirne, for example, or at Maritsa, Kosovo, Varna, and Mohacs – the latter only a step away from the sphere of this unfortunate region. The Balkans have borne witness to the long struggles for independence of many peoples from the mediaeval period until the 20th century.

* * *

The Macedonian sculptor Tome Serafimovski is an artist, a creator and a subtle thinker who does not only ponder over the role and destiny of the arts, especially the art and contemporary role of sculpture, but also attempts to grasp the roots of existence for the preservation of the beautiful and good and to understand the influence of creativity on all spheres of our life. He does not only act by writing texts, but also scrutinizes and examines the position of the artist-prophet and of art in general, i.e. the beauty which is given to us in times when the artist creates and in the space whose ambience the sculptor ennobles by creating such figures – portraits of great individuals who are deeply rooted in that space, who avowed their lives, all their effort and knowledge to that space. The energy that comes both from the depths of time and from the present – from the history of the native place, the land, and the region – are constantly present and recognizable in the artist's ideas and works. The past spills over the narrow neck of the present and floods the wide expanses of the uncertain future that is constantly and painfully present in the artist's being, while the artists and the work remain constantly open, attentively listening to the voices of all times – of time past and time future. Whenever the artist works or talks to friends and acquaintances, the artist is always balancing on the edge of an imaginary abyss between the past and the future, the real and the hypothetical, the possible and the impossible. As if anticipating the artist's thoughts and ideas, the Macedonian novelist Slavko Janevski wrote: 'Every nation follows its roots rising from the depth. The name for those roots is the Past.' There are not many people who, like Tome Serafimovski, so painfully and so energetically think about the wider spiritual and moral environment in which we exist and work. The only person in Croatia I can think of to compare with Tome Serafimovski is Milan Šuflaj, an essayist, historian and philosopher, deep exegete of human thought, and a man with great prophetic insight into the future. Šuflaj showed great interest in the genetic potential of the people from this region, a region where many kingdoms, ethnic denominations, and languages have risen and fallen and which yet has always played a historically decisive role in European and global processes.

The Christian Orthodox world cherishes Byzantine traditions in both spiritual and secular art. It cherishes wall and floor paintings, frescoes and mosaics, paintings on wood or canvas, in the form of hypostases or portraits. In all these artistic achievements, the face is always clearly presented, following the strict form of depiction, starting from the hair, to the forehead, the eyes, the nose, the mouth, dignified chin of the male, and a specific tenderness in female presentations of The Mother of God and the female saints. Painters invariably discovered deep features of character in their depiction of faces: this is why everything is focused on the eyes, the mouth, the forehead, with no unnecessary time spent on drapery and its folds, colour, texture, etc. Finally, the masterful presentation of the aura, the saints' golden halo, emphasizes the depiction of the head in general. Sculpture, however, was never allowed inside orthodox temples.

It is exactly this aspect of art as a spiritual activity through time that defines Tome Serafimovski as a representative of art seen as moral activity. His education in schools for sculpture in Split and Zagreb, however, forever distanced him from painting and directed him toward sculpture. Certainly, his own inborn motivation was also an impulse for his art as much as the instruction he received from masters such as Ivan Mirković and Marin Studin, from the great master in stone Petar Ružić from Split, as well as from the great sculptors Antun Augustinić and Krsto Hegedušić from Zagreb. His

колку и неговото школување кај добрите мајстори Иван Мирковиќ и Марин Студин, особено кај учителот за обработка на камен Петар Ружиќ, во Сплит, а потоа и кај Антун Августинчиќ и кај Крсто Хегедушчиќ, во Загреб. Неговите уметнички претходници во уметничките предизвици, во Македонија и во Бугарија, одвај се осмелиле да изработуваат ликови во плитка тродимензионалност, во релефна плоча, сместувајќи ги во одвај забележливата длабочина на просторот, раскошно длабејќи го податливото оревово дрво за исклучителни иконостаси, во резба, напуштајќи ја рамната површина, или оние повештите во изработката на минијатурни претстави на Христовите маки, врз крстовите, уживајќи, притоа, во простонародниот маниризам. На спроти сите нив, Tome се свртел кон уметноста со најмногу барања, кон големото вајарство во традицијата која од антиката, преку ренесансата и барокот, богато живеела на Запад, особено во градовите во кои се школувал: во Сплит, во Загреб а потоа и во Париз. Професорите ја откривале неговата исклучителна дарба за моделирање во сите материјали од кои настанува голема скулптура – глина, гипс, мермер, бронза, камен – и тогаш кога таа може да застане на дланка, но и тогаш кога обликува волуминозно и себеси, како на средиште на визуелноста, ги потчинува широките пространства.

Скулпторот Tome Серафимовски умешно ја спојува традицијата со модерното поимање на скулптурата: нему ништо не му е непознато, но секогаш го одбира токму она што, со својата рака и со својата моделација, најдобро го постигнува, она што се нарекува модерна визуелност. Неговите скулптури покажуваат дека тој не им подлегнал на минливите трендови, туку дека човечкиот лик и сето она што е поврзано со него – лицето, рацете, телото, драперијата – вкупно: формата, обликот и обликувањето, секогаш му се апсолутно најважни. А што е, впрочем, скулптурата ако не е тоа, ако не е моделирање, обликување на формата, вистинската мера на односот помеѓу делото и просторот во кој тоа треба да навлезе како ново живо ткиво. За трајно да ја насели средината во која натаму треба да престојува спојувајќи ги, на најдобар можен начин, старото и новото, минатото и идното, сегашното и вечното.

Кога престојувал во Гостивар и во Охрид (1971–1987), работејќи како педагог и како слободен уметник, мислата постојано го вodelа кон почетоците на националното будење на неговиот народ, кон трагичниот пат што тој народ, напуштен од „големите“ во Европа, морал да го измине одејќи од ропство кон свест и кон самосвест. Така настанала групата ликови во кои ги препознаваме носителите на преродбенските движења – тоа е познатиот тематски циклус на Tome *Македонска преродба*. Многубројни се творците кои се овековечени поради добрината што му ја сториле на својот народ не штедејќи се себеси ниту својот живот: Кирил Пејчиновиќ, Марко Цепенков, Григор Приличев, Кузман Шапкарев, Панајот Гиновски, Ѓорѓија Пулевски, браќата Миладинови. Подоцна, ним ќе им се придружи и поетот Коста Рацин.

Кога Tome ќе отиде во Охрид, по 1981 година, тој крај, тамошниот амбиент, исполнет со присуството на светите просветители, ќе го обземе уште посилно одошто го сториле тоа ликовите на македонските преродбеници. Од мислата и од мисловноста ќе изнурнат ликовите на Светите браќа Константин-Кирил и Методиј, св. Климент Охридски, св. Наум, Теофилакт Охридски. Особено е значаен големиот, според размерите и според ликовниот концепт, монументален споменик на светите Кирил и Методиј, поставен во 1989 г. на самиот брег на Охридското Езеро. Подоцна, во 2002, Tome создава нов споменик *Светиот браќа Кирил и Методиј*, овој пат за Белград. Надвор од овој циклус, во текот на тие години, реализирано е уште едно бележито дело: *Четириесетиото севастийски маченици*, во различни материјали, во мермер и во бронза. Дружејќи се со поетите коишто доаѓаа на Струшките вечери на поезијата од целиот свет – тој и ним ќе им го посвети своето најсоодветно внимание: ќе им направи портрети. Тоа се: Рафаел Алберти, Ежен Гилвик, Мирослав Крлежа, Никита Станеску, Блаже Конески и Хусто Хорхе Падрон.

artistic forefathers in Macedonia and Bulgaria had gathered courage only to work in shallow three-dimensional reliefs, in scarcely noticeable spatial depth. They carved the wood of the walnut tree, which was most appropriate for carving exquisite iconostases, departing thus from using flat surfaces. Those who were more skilful carved more complex and miniature presentations of Christ's suffering on the cross, enjoying simple folk mannerism. Unlike all of them, Tome Serafimovski turned towards art with much greater expectations and needs. He embraced the traditional sculpture of classical times, the Renaissance and the Baroque, which was well preserved and cherished in the West and especially in the cities where he received his education, Split, Zagreb and Paris. His professors discovered his unparalleled talent for molding in all sorts of materials used for monumental sculptures – clay, plaster, bronze, and stone – but also for minimalist sculptures that can be held in the palm of one's hand. However, he preferred to work on more voluminous objects which would cover larger spaces and would receive central visual attention.

Tome Serafimovski successfully combines tradition with his own understanding of modern sculpture. There is nothing unknown to him, but he always chooses what he can best achieve with his hand and his ability to mold. His sculptures show that he did not succumb to modern passing trends, but that the human figure and everything related to it – face, hands, body, drapery, etc. – should be seen as an entity. That is why form, shape and molding are of the utmost importance to him. And of course, what is sculpture if not the modelling and shaping of form, the implementation of real proportion between the work of art and the space where it should be displayed and grow like new living tissue. In order to inhabit the environment permanently, the work of art must bridge, in the best possible manner, the old and the new, the past and the future, the present and the eternal.

During Serafimovski's stay in Gostivar and Ohrid (1971–1987), where he worked as a teacher and a freelance artist, his thoughts always led him to the beginnings of his people's national awakening, to the tragic road that his people, abandoned by the 'great nations' of Europe, had to tread alone, from slavery to awakening and self-recognition. That is how a series of great individuals were born, who took the burden of carrying out the education and enlightenment of the people – people who are found in Tome Serafimovski's thematic cycle *Macedonian Revival*. A great number of such individuals are presented in this cycle, honouring the deeds for which many of them paid with their lives: Kiril Pejchinovikj, Marko Tsepennkov, Grigor Prlichev, Kuzman Shapkarev, Panajot Ginovski, Gjorgijja Pulevski, the Miladinov brothers, etc. Somewhat later they were joined by the poet Kosta Ratsin.

In the period after 1981, during Tome Serafimovski's stay in Ohrid, in an environment filled with the spirit of holiness, he became inspired by the work of the Macedonian educationalists and revivalists. His thought and imagination shaped the figures of the holy fathers, Sts. Constantine-Cyril and Methodius, St. Clement of Ohrid, St. Naum, Theophylact of Ohrid, etc. In terms of proportion and artistic concept, the sculpture of Sts. Cyril and Methodius erected in 1989 on the shore of Lake Ohrid is especially monumental. Later on, in 2002, Tome Serafimovski created another monument, *The Holy Brothers Cyril and Methodius*, this time erected in Belgrade. During this period, but outside this cycle of sculptures, he created another remarkable work, *The Forty Martyrs of Sebaste*. It is made of different materials, such as marble and bronze. Often in the company of poet-laureates at the famous international Struga Poetry Evenings festival, Tome Serafimovski became inspired to create a series of busts that include the following: Raphael Alberti, Eugéne Guillevic, Miroslav Krleža, Nichita Stănescu, Blazhe Koneski, and Justo Jorge Padron.

Tome Serafimovski is deeply rooted in the Christian tradition. He interprets it in each of his works and it is his lasting inspiration, as it was for his predecessor and great master Ivan Meštrović. In a very appropriate location in the village of Zubovce, his birthplace, on the foothills of the Shara Mountain, Tome Serafimovski had a small church built and dedicated to St. Thomas the Apostle after whom he

Томе Серафимовски е длабоко всаден во христијанската традиција којашто ја обмислува во секое свое дело и којашто му е трајна побуда за неговото творештво. Слично како и на неговиот пример – Иван Мештровиќ. Во своето родно село Зубовце, во подножјето на Шар Планина, на мошне погодно место, тој изгради црквичка во чест на својот свет имењак апостолот Тома кого светот којшто послабо ги знае приказните од Евангелието го памети како сомнежлив човек („неверниот“), иако е исто толку значајна и неговата беседа со која ги поттикнувал учениците на Исуса Христа заедно со него да ја примат смртта: „Тогаш Тома, наречен Близнак, им рече на учениците: Да оишдеме и ние да умреме со него (Јован, 11, 16)“. Имено, Тома храбро и решително застанал зад својот Учител. Христијанството, и на Исток и на Запад, ги чувствуваше многу повеќе другите апостоли отколку неверниот Тома, макар што раната христијанска книжевност токму нему му го има приписано оној убав апокриф за Исусовото детство и за младоста од кој, кај нас, е зачуван само мал глаголичен фрагмент од збирката исчесочи што ги нарекуваме Пазински фрагменти. Во истата збирка има и мал фрагмент од прочуениот апокриф за Успението на Богородица; на закопот на Богородица втасал и Тома, од далечната Индија. Еден апокриф за неговите дела е зачуван и во познатиот кириличен зборник од Дубровник, препишан од некој глаголичен примерок. Култот на св. апостол Тома живеел во Истра уште од древните времиња така што е тој и заштитник на градот Пула и на тамошната бискупија (денес споена со попознатата Поречка бискупија). Цркви и капели посветени на св. Тома има наескаде во Истра, најчесто на врвовите од многубројните стрмници.

Обмислувајќи го широкиот простор на Балканскиот Полуостров и неговото значење за Европа и за светот, од прифаќањето на христијанството до денес – од првата европска христијанка Лидија од Филипи до европската самарјанка Мајка Тереза која е родена во Скопје и дејствува во Индија, додека нејзините следбенички, секаде низ светот – за својата балканска скулпторска апотеоза, по циклусите *Македонска преробба* и *Словенски пророви*, Tome Serafimovski ги избра токму оние снажни личности кои оставиле белег не само кај своите народи туку и во Европа и во светот.

На почетокот од таа заокружена целост е првата европска христијанка – Лидија која ја прифатила проповедта на св. апостол Павле и прва се покрстила.

Вториот историски лик е византиската царица Ирина, сопругата на царот Лав IV. По неговата смрт, како регентка на малолетниот син Константин VI, таа владеела со големото царство седумнаесет години.

Светите браќа Константин-Кирил и Методиј се словенски апостоли и просветители, основоположници на словенската писменост и книжевност. Родени во Солун, тие извршуваат високи должности во Византиското Царство. Со одредба на византискиот цар Михаил, биле испратени меѓу Словените во Моравија. За мисијата, тие се подготвиле мошне добро: за Словените, Константин-Кирил создал писмо – глаголица и со тоа прекрасно писмо ги запишал првите словенски текстови: Изборното евангелие којшто започнува со Прогласот: *Исѣрва бѣ Слово, и Слово бѣ у Бoža, и Bož bѣ Слово*. Словенскиот збор *Слово*, од кој е изведен и нивното заедничко име – *Словени*, е превод на грчкиот збор *Лoгoс* а значи Збор Божји, Софија, Мудрост Божја, т.е. на Исуса Христа.

Во своето *Балканско соѕvezje* Tome ги сместува и учениците на словенските апостоли: св. Наум Охридски-Чудотворец (835–910, Охрид) и св. Климент Охридски (840–916, Охрид), како и нивниот ученик Константин Преславски, писател, проповедник и преведувач кој живеел на преминот од 9 кон 10 век.

Противтурскиот воин Герѓ Кастрои Скендребег (1403–1468) е еден од најпознатите борци за христијанската вера и за државната независност на својата земја, на Албанија. Прекарот Скендербег му го ставиле Турците споредувајќи го со Александар Велики.

had been named. Those who have some knowledge of the Gospels shall remember that St. Thomas the Apostle was an incredulous man (hence ‘Doubting Thomas’, as he was called), disbelieving Jesus’ resurrection when first told of it, although later he urged the disciples of Jesus Christ to accept death together with him: ‘Then said Thomas, who is called Didymus, unto his fellow-disciples, Let us also go, that we may die with him’ (John: 11, 16). Evidently, St. Thomas courageously and decisively sided with his teacher. Christianity, both in the East and in the West, celebrated the other apostles much more than Thomas the Apostle, although early Christian literature attributes to none other than him the writing of the beautiful apocryphal text about Jesus’ childhood and youth, of which very little has remained until today except in the form of fragments known as the Pazin fragments. This collection has a small fragment from the famous apocryphal text about the Dormition of the Virgin, when St. Thomas arrived for the event all the way from India. Another apocryphal text about him has been kept in the famous collection of apocryphal texts in the Cyrillic alphabet in Dubrovnik, most probably copied from another version in the Glagolitic alphabet. The cult of St. Thomas has been alive in Istria since ancient times. He appears to be the patron saint of the city of Pula and of its bishopric (nowadays united with the Poreč Bishopric). Many churches and temples have been dedicated to St. Thomas throughout Istria, most often located at the top of steep mountain ridges.

Tome Serafimovski has rightfully considered the great importance of the wide cultural space of the Balkan Peninsula for Europe, starting with the first European Christian, Lydia from the town of Filippi, to the greatest European Samaritan, Mother Theresa, who was born in Skopje but carried out her mission in India, and her followers who are nowadays continuing her work all over Europe and the world. After his cycles of sculptures *The Macedonian Revival* and *The Slavic Educators*, Tome Serafimovski chose to work on sculptures of those powerful individuals who left a great impression on the history of their own people, Europe, and the world. That is why this sequence of sculptures begins with the first European Christian, Lydia, who received her faith from St. Paul the Apostle. The second historical individual is Irene, the Byzantine queen and wife of Leon IV. After the death of her husband she became the regent of her minor son, Constantine VI, and reigned over the great empire for more than seventeen years.

The holy brothers Constantine-Cyril and Methodius were Slavic apostles and educators, founders of Slavic literacy and literature. They were born in Thessaloniki and held various high positions in the Byzantine Empire. Following the orders of Emperor Michael, they went on a mission among the Slavs in Moravia. Before they left, they made serious preparations for the mission. First of all, Constantine-Cyril created an alphabet – the Glagolitic – in which he wrote down the first Slavic texts: ‘The Gospel after John begins with the statement: ‘In the beginning was the Word, and the Word was with God, and the Word was God.’ The Slavic designation for Word is ‘Slovo’, from which the common name of the Slavs, ‘Sloveni’, was derived. It is a translation from the Greek word ‘Logos’, which means the Word of God, Sofia, Divine Wisdom, and may also be attributed to Jesus Christ.

In his *Balkan Constellation*, Tome Serafimovski also includes the disciples of these two Slavic apostles, St. Naum of Ohrid the Miracle Maker (835–910) and St. Clement of Ohrid (840–916), as well as their follower Constantine of Preslav, a writer, preacher, and translator who lived at the end of the 9th and the beginning of the 10th centuries.

Gjergj Kastrioti Skanderbeg (1403–1468) was one of the most famous defenders of the Christian faith and fighters for the independence of his country Albania from Turkish rule. The Turks gave him the name of Skanderbeg, comparing him with Alexander the Great. Having rebelled against the Turks, he spent 25 years successfully fighting his previous lords, never allowing his fortress of Kruja to fall under Turkish attacks during his lifetime. He became an ideal hero fighting for the Christian cause in the whole of this region. People sang numerous songs about his bravery, which were later collected in a volume called *The Pleasant Conversations of the Slavic People*, compiled by Frà Andrija Kačić Miošić. This collection of folk songs

Отако се одметнал од Турците, цели 25 години водел успешни војни против своите дотогашни господари а неговата тврдина Круја не паднала во рацете на непријателот во текот на неговиот живот. Станал идеален јунак во одбраната на христијанството на нашиов простор, описан во народните песни, особено во оние од зборникот *Разговор уедни народа словинскоја* од фратарот Андрија Качик Миошиќ. Овој зборник, во текот на 18 и на 19 век, имал исклучително влијание вра народните преродби на јужнословенските простори.

Примож Трубар е првенец на реформацијата во Крањска, денешна Словенија, „татко на словенечката книжевност“. Тој ги отпечатил првите книги на словенечки јазик. Помагал, исто така, хрватските протестантски писатели на хрватски јазик да ги печатат своите книги со глаголица, со кирилица и со латиница. Трајна заслуга на Трубар е што, во 16 век, се поставени темелите на денешниот словенечки јазик, на словенечката литература и на словенечкиот идентитет. Неговите наследнице, пред сè Јурај Далматин, преведувач и издавач на целокупната Библија, ги поставија темелите на духовноста и на културата кај Словенците, но без трудот и без настојувањата на Трубар, тоа немало да биде можно. Словенците и денес со гордост се повикуваат на Трубар како на зачеток и на Прешерн како на гениј на словенечкиот јазик – на другите коишто доаѓале по нив им било многу полесно да одат по веќе разгледани патеки.

Доситеј Обрадовиќ, српски писател и просветител, педагог и светски патник, несомнено е еден од највлијателните луѓе од српското граѓанско општество на преминот од 18 во 19 век. Неговиот животен пат – од родниот Банат, преку сремскиот манастир Хопово, до Далматинска Загора, Гриција, Мала Азија, сè до Трст, Виена, Лайпциг и Лондон, најпосле и до Белград – бил исполнет со стремежот неговиот народ да ја прифати граѓанска, слободната европска цивилизација, ослободена од тесноградоста и од ограниченошта на црквата.

Потоа, тука е Рига од Фере, познатиот грчки револуционер, поет, народен херој, првата жртва во востанието против Отоманската Империја.

По избор на Томе, но и според сопствените заслуги, во *Совезието* е и Јернеј Копитар, славист, основоположник на словенечката национална свест. Пред него, Словенците национално се декларирале како Крањци, Штаерци, Доленци. Тој успеал, во полза на националната интеграција од 19 век, сите регионални имиња да ги покрие со едно ново име – Словенци. Го објавил и првиот глаголичен ракопис *Glagolita Clozianus*. Бил мошне влијателен на виенскиот двор, му помагал на Србинот Вук Стефановиќ Караджиќ во обликувањето и во издавањето на неговите книги, на граматиката, на речникот и на народните песни и раскази. Како австрославист, силно влијаел и врз останатите словенски научници од своето време.

Вук Стефановиќ Караджиќ е српски граматичар и лексикограф, етнограф, собирач и издавач на народни песни, реформатор на српскиот јазик. Отако го запознал Јернеј Копитар, ја започнал својата плодоносна работа во српската култура, особено во нејзината граѓанска компонента. На Србите им понудил нова форма на српскиот јазик, различна од дотогашната српскословенска и рускословенска на која се пишувало и се богослужело во црквите. Во српската пишана култура, тој вовел реформирана кирилица. Неговите јазички, графиски и правописни реформи во Србија заживеале дури по неговата смрт.

Људевит Гај е хрватски преродбеник, писател, реформатор на латинското писмо, водач на илирското движење. Во Загреб го започнал издавањето на *Новине хрвайске, славонске и далматинске* и на книжевниот неделник *Даница*. Околу себе ги собрал најдобрите сили во тогашното хрватско општество и со нив го започнал културното дејствување меѓу граѓанска класа. Кога илирското име било забрането (1843), сите сили ги насочил кон продлабочување и кон проширување на хрватската национална идеја. Неговата богата библиотека е основата на кроатистичката

was of enormous importance for the movement of enlightenment throughout the regions of the South Slavs.

Primož Trubar was one of the leaders of the reformation movement in the Kranjska region, today located in Slovenia, and is also known as the father of Slovenian literature. He was the author who printed the first books in Slovenian and also helped Croatian Protestant authors to publish their works in the Glagolitic, Cyrillic, and Latin alphabets. Primož Trubar's major achievement was that he laid the foundations for the standard Slovenian language in the 16th century, as well as for Slovenian literature and Slovenian identity. His successors, especially Juraj Dalmatin, a translator and publisher of the Holy Scripture, maintained the development of the spiritual and cultural revival among the Slovenians. Without the effort of Primož Trubar, this would not have been possible. Therefore the Slovenians regard him as the founder of the Slovenian language, and France Prešern as the poetic genius in the same language. Together they paved the way for the generations that came after them.

Dositej Obradović, a Serbian writer and educator, a pedagogue and world traveller, is certainly one of the most influential representatives of Serbian civil society at the end of 18th and beginning of the 19th centuries. The path of his life, which took him from Banat, his birthplace, to the monastery of Hapovo in Srem, and thence to Dalmatian Zagora, Greece, Asia Minor, back to Trieste, Wien, Leipzig, London, and eventually to Belgrade, was full of enthusiasm and hope that his people would accept liberal and progressive European civilization, freed from the narrow-mindedness and limitations imposed on his people by the church.

Rigas Feraios (Riga of Fere) was a famous Greek revolutionary, poet, people's hero, and the first victim of the rebellion against the Ottoman Empire.

Tome Serafimovski's *Constellation* also includes Jernej Kopitar, a learned Slavist and promoter of Slovenian national consciousness. Before him, the Slovenians had declared themselves as Kranjci, Štaerci, and Dolenci. During the process of national integration in the course of the 19th century, all regional names were superseded by one new name – 'Slovenian'. Kopitar also published the first Glagolitic manuscript *Glagolita Clozianus* and exercised significant influence at the court in Vienna. He also helped the Serbian educator Vuk Stefanović Karadžić in designing and publishing his books, such as the grammar, the dictionary and the collection of popular songs and tales. Known as an Austro-Slavist, he had a strong influence on the other Slavic intellectuals at the time.

Vuk Stefanović Karadžić was a Serbian grammarian, lexicographer, ethnographer, compiler and publisher of popular literature, as well as a reformer of the Serbian language. As soon as he met Jernej Kopitar, he started his work on modernizing Serbian culture by enriching it with a new civic component. He gave the Serbs a new form of the Serbian language, different than the existing Serbo-Slavic and Russo-Slavic which were used for liturgical purposes in the church. He altered the written Serbian tradition by introducing the new reformed Cyrillic alphabet. His linguistic, graphic, and literary achievements and standards were fully acknowledged and accepted in Serbia only after his death.

Ljudevit Gaj was a Croatian revivalist, writer, reformer of the Latin alphabet, and leader of the so-called Illyrian movement. He founded and published the newspaper *Croatian, Slavonic, and Dalmatian News*, and the literary weekly *Danica*. He gathered around him the most avant-garde forces in Croatian society at that time and started a cultural movement among the middle-class. When the term 'Illyrian' was forbidden in 1843, he redirected all his energy towards deepening and widening the Croatian national idea. His rich library became the foundation for the creation of the Croat collection in the National and University Library in Zagreb, while his estate, together with his summer house in Mirogoj, was later purchased and turned into a central Zagreb cemetery.

Petar Petrović Njegoš was a Montenegrin archbishop and poet, a politician and a philosopher. He was educated in the spirit of his people's folklore and committed himself wholeheartedly to the per-

збирка во Националната и универзитетска библиотека во Загреб а неговиот голем имот, со летниот дворец Мирогој, подоцна бил откупен и наменет за централните загрепски гробишта.

Петар Петровиќ Његош, црногорски владика и поет, политичар и филозоф, бил воспитуван во духот на народната песна и со постојаната мисла за зачувување на слободата на својата мала држава Црна Гора, но и за ослободување на другите јужнословенски земји и народи кои биле под турска власт. Таквото негово настојување има политички, книжевни и верски извори. Како филозоф, во општата историја гледал непрестајна борба помеѓу Доброто и Злото.

Јосип Јурај Штросмаер е значајна историска фигура, хрватски бискуп во Гаково, политичар, народен мецена. Главен двигател на културните и на политичките збиднувања во Хрватска и во Славонија во втората половина на 19 век. Тој е основоположник на Југословенската, денес Хрватската академија на науките и уметностите и на нејзината Галерија. Помагал при формирањето на Универзитетот во Загреб кој, според неговата замисла, требало да се вика Југословенски мислејќи, притоа, на сите словенски народи на Балканот. Го поттикнувал книжевното творештво, ликовните уметности, сите области на науките... Сето тоа го правел во името на славата Божја и на среќата на сопствениот народ и на сопствената татковина.

Својот циклус *Македонска преродба*, Томе Серафимовски ќе го вброи во *Балканското созвездие* и Горгија Пулевски, македонски преродбеник, поет, лексикограф и граматичар, војвода и фолклорист кој, со своите книги, ја афирирмил македонската особеност. Во 1873 година, во Белград, објавил петјазичен речник: македонски, српски, албански, турски и грчки. Две години подоцна, објавил и *Речник од шири јазици: словеномакедонски, албански и шурски*. Во Софија ја објавил поемата *Самовила македонска* а, потоа, и *Македонска йеснарка*.

Александру Йоан Кузя е романски бодљар, политичар, кнез на Молдавија и Влашка. И покрај противењето на Турција, тој ќе ги обедини кнежевствата Влашка и Молдавија во една држава која ја нарекол Романија а народите во таа обединета држава станале Романци.

Гура Јакшиќ е српски писател и сликар, најбележит претставник на романтизмот во книжевноста и во сликарството.

Секако, Томе Серафимовски должностото внимание му го посветил и на Наим Фрашери, албански писател, епски и лирски поет и просветител, борец за афирмацијата на албанскиот литературен јазик. Фрашери е роден во семејство од кое уште двајца негови браќа се исто така заслужни за афирмацијата на културата, на политиката и на литературата на албанскиот народ.

Во оваа збирка историски личности има и великаните каков што е Мустафа Кемал Ататурк, турскиот државник, политичар и реформатор, творец на модерна Турција. Тука е и Кемал Бејатли Јахја, турски поет, политичар и дипломат, роден во Скопје. Тој не го заборавил никогаш својот роден град, дури ни во текот на своите многубројни дипломатски патувања, од Мадрид до Варшава, од Пакистан до Париз, како претставник на УНЕСКО.

Најпосле, Томе решил неговиот звезден балкански циклус да го заокружат две исклучителни личности од дваесеттиот век, Мирослав Крлежа и Мајка Тереза.

Мирослав Крлежа е хрватски писател: поет, романсиер, драмски писател, есесист. Нема подрачје од книжевноста и од културата во кое тој не оставил длабока умствена трага. Загледан во Европа и во светот, но длабоко врзан за својата татковина и за соседните држави и народи од Балканот, со својот пишан збор, тој има дадено толку голем придонес за културната балканологија каков што не дал ниту еден филозоф, политичар или научник од оваа наша средина.

Под името Мајка Тереза е скриено името на Агнеза Гонца
Бојаџија која, од своето родно Скопје, тргнала во мисиите посветени
на најсиромашните и на најнемоќните, во Калкута, во Индија, за
да се грижи за многубројните бездомници, за болните и за оние

manent effort to nurture and cherish the freedom of his small country of Montenegro. At the same time, he supported the liberation of all other South-Slavic countries still under Ottoman occupation. The outcome of his effort is most evident in his political, literary, and religious works. As a philosopher, he saw general history as a constant struggle between Good and Evil.

Josip Juraj Strossmayer was a very important historical figure, a Croatian bishop in Đakovo, a politician, and a public benefactor. He was the major force behind cultural and political events in Croatia and Slavonia during the second half of the 19th century. He was the founder of the Yugoslav (nowadays Croatian) Academy of Sciences and Arts and its famous Gallery. He also helped the formation of the Zagreb University which, according to his idea, was to be called Yugoslav, believing that it would serve all Slavic peoples on the Balkans. He urged the development of literature, arts, and all areas of natural science. His pioneering efforts he dedicated to the glory of God and the welfare of his people and country.

In his sequence of sculptures called the *Balkan Constellation*, Tome Serafimovski also includes Gjorgijska Pulevski, one of the figures in his sequence of sculptures called *Macedonian Revival*. Pulevski was a Macedonian revivalist, poet, lexicographer and grammarian, a vojvoda (rebel leader), and a folklorist, who affirmed Macedonian identity and individuality through his books. In 1873 in Belgrade, he published his dictionary in five languages: Macedonian, Serbian, Albanian, Turkish, and Greek. Two years later, he published another *Dictionary in Three Languages: Slav-Macedonian, Albanian and Turkish*. In Sofia he published *Macedonian Fairy* and, somewhat later, his collection *Macedonian Songs*.

Alexandru Ioan Cuza was a Romanian boyar, a politician and duke of Moldova and Vlachia. Despite the Turkish opposition, he managed to unite the regions of Moldova and Vlachia into one country that he called Romania. The peoples who lived on that territory later became known as Romanians.

Dura Jakšić was a Serbian writer and painter, one of the most remarkable representatives of Romanticism in literature and painting.

Certainly, Tome Serafimovski has also paid due respect to Naim Frashëri, an Albanian writer, an epic and lyrical poet and educator and a fighter for affirmation of the Albanian literary language. Thanks to Frashëri and his family, especially his two brothers, the Albanian people and their culture and literature have received the attention and respect they rightfully deserve.

This collection of sculptures representing the most prominent individuals from various cultures also includes Mustafa Kemal Atatürk, the famous Turkish leader, politician and reformer, the creator of modern Turkey. Next to him is Kemal Beyatlı Yahya, a Turkish poet, politician and diplomat who was born in Skopje. He never forgot his birthplace, even during his numerous diplomatic missions as a UNESCO representative to many other places like Madrid, Warsaw, Pakistan, Paris, etc.

Finally, Tome Serafimovski has decided to include in his sequence of Balkan intellectuals and individuals the outstanding author Miroslav Krleža and the exceptional spiritual figure of Mother Theresa.

Miroslav Krleža was a Croatian writer, poet, novelist, playwright, and essayist. There is no discipline in the field of literature and culture upon which he has not left a deep and lasting intellectual impression. Always turned towards Europe and the world, but deeply rooted in his own homeland and in the neighbouring cultures of the Balkan peoples, he and his written word have made an enormous contribution to the complex study of Balkanology. As a writer, philosopher, politician and scientist, his contribution is one of its kind, a real rarity in this region.

Under the name of Mother Theresa stands the name of Agnese Gonxhe Bojaxhiu who, after leaving her birthplace of Skopje, set out on a mission to help the poor and weak. She founded her refuge in Calcutta, India, and together with her followers started to look after the homeless and the dying from all kinds of diseases. Her love for the shunned and unwanted spread throughout the world, as a result of which she received the Nobel Prize for Peace in 1979.

на умирање – заедно со своите соработничики. Таа своја љубов кон бедните, заедно со нив, ја има разлеано низ целиот свет па, со право, ја доби Нобеловата награда за мир, во 1979 година.

Така, од првата христијанка во Филипи, Лидија, до Мајка Тереза, се затвора кругот на *Балканското созвездие* на Tome Серафимовски. Речиси 50 скулптури, посветени на 24 ликови, реализирани во бронза и во мермер, како и многубројни цртежи.

Константин-Кирил и Методиј и низ животот и низ делото орале една бразда – како што се изјасnil самиот св. Кирил, на смртната постела во Рим, пред својот постар брат Методиј, како своја духовна порака и како завештание. Тоа е првата песна забележана на словенски јазик а таа повикува на братска љубов, на културна и на просветителска дејност и на лични откажувања во полза на општото добро!

* * *

Дваесет и четири ликови од различни историски епохи, од различни народи, вери и култури, а сите поврзани со судбината на луѓето од Балканскиот Полуостров. Вистинско созвездие! Колку ли минато, сегашност и иднина има во тие звезди коишто се создадени заради братство меѓу луѓето, како што се молиме во христијанската молитва – бидејќи, ако Бога го именуваме како Отец, тоа подразбира дека сме браќа со сето она на кое тој му е Отец и Создател. Постои народно верување според кое секој од нас си има своя звезда на небото и свој ангел чувар на земјата. Кога од небото ќе паднеше звезда, ќе ни речеа: сега умре еден човек! Секој од нас има своя звезда на небото. Некои згаснуваат кога ќе умре сопственикот на таа звезда. Некои, пак, не умираат никогаш. Имено, на Земјава, некои исклучителни поединци, градители на историјата, се како звезди кои зрачат со специфичниот блесок на сопствениот живот. Блесокот е на нивните лица и во нивните очи, светлината ја пренесуваат со своите зборови и со своите дела.

Во својата замисла за *Балканското созвездие*, Tome Серафимовски го распоредил сето свое скулпторско искуство врз ликовите од оваа збирка – единствена во историјата на скулптурата. Како и во поранешните дела, и тука авторот се сосредоточил на лицето, како огледало на душата. На олицетворението, на лицето, поретко на рацете, се одвива драмата на секој од нив: решителноста, благоста, строгоста, добродушноста, богобојазливоста, загледаноста во иднината, понирањето во длабочините на душата. Секогаш со прибраност, што е мера за човековата благородност. Како што добриот актер ги набљудува луѓето околу себе фаќајќи со својот поглед движења, глас и мимика бидејќи ќе му требаат кога ќе мора тоа да им го позајмува на своите идни ликови, за да ги оживее пред нас, така и Tome Серафимовски ги истражува и ги обмислува животот и делото, физичкиот и духовниот лик на избраниците за своето *Балканско созвездие*: го замислува нивниот решителен став коишто се одразува на лицето, во очите, на челото. Нема непотребна гестулатија. Тоа е онаа плодна врска што ја воспоставува Tome помеѓу византиската иконографија која ги бара длабочините на духовноста и современата споменична скулптура која отфрла сè што е непотребно за да го изрази она што ќе го носиме во нашите очи, како дарба и како вдхновение. *Балканското созвездие* на Tome Серафимовски веќе блеска на небото на современата европска ликовна уметност поминувајќи ги границите на исклучителноста онака како што и небесните звезди не ја кријат својата убавина, туку штедро им ја раздаваат на сите оние кои, со радост, со отвореност и со надеж, ги гледаат од земната кал.

Превод од хрватски Јелена Лужина

Thus, starting with Lydia, the first Christian woman in Europe, and proceeding all the way to Mother Theresa, Tome Serafimovski closes the circle of his *Balkan Constellation*. It consists of more than fifty sculptures, dedicated to 24 individuals, cast in bronze or sculpted in marble, accompanied by a number of drawings.

All their lives, Constantine-Cyril and Methodius ‘ploughed one furrow’, as St. Cyril himself said on his death-bed in front of his older brother Methodius in Rome. This was his final spiritual message and legacy for generations to come. That can also be recognized as the first poetic message recorded in a Slavic language, which calls for brotherly love and urges cultural and educational activities that require personal sacrifice for the benefit of the common good.

* * *

Twenty-four presentations of individuals from different historical epochs, from different peoples, dispensations and cultures, yet all of them related to one another by the common fate of the Balkan Peninsula. A real constellation! How much past, present and future there is in that constellation created for brotherhood among people united in one Christian prayer! For if we call God our Father, it means that we are all brothers related to everything that he fathered forth as a Creator. There is a common belief according to which every one of us has his or her own star in heavens and a guardian-angel on earth. When a star falls from the heavens, people would say: a man has passed away. So if we all have a star in heavens, then one of us dies when a star falls. However, some stars do not fall in the same way: on our earth there are individuals, creators of history who shine permanently; they are like stars that emanate a unique light of which the source lies in their deeds. That light still springs from their faces and their eyes and is passed on through their words and their achievements.

In his concept of the *Balkan Constellation*, Tome Serafimovski has created a series of sculptures, one of a kind in the history of sculpture, which he has endowed with all his experience and artistic potential as a sculptor. Similar to his previous work, he focuses on the presentation of the face, which is regarded as a mirror of the soul. It is on the face, not so much on the position of the arms, that the drama of each depicted individual takes place: their determination, generosity, austerity, benevolence, religious devotion and piety, anticipation of the future, deep understanding of the soul and, above all, solemn serenity, which gives the sculptures a specific human dimension. A good artist always observes every human movement, gesture, or voice, for he knows that he might need them when he is to embody them in a work of art. Tome Serafimovski does the same and has evidently done enormous research, analysis and thinking about the lives and works, physical and spiritual dimensions of the individuals he decided to present in his *Balkan Constellation*. He contemplates their resolute posture as expressed on their faces, eyes, and foreheads. He does not need any excessive gesture. His attitude is in close and productive relationship with Byzantine iconography which seeks for spiritual depth, and yet he remains faithful to the principles of contemporary monumental art that discards anything excessive in order to express the essence. And it is exactly this essence that we will carry in our mind after seeing the sculptures of this sequence, an essence resulting from deep artistic mastery and inspiration. The sculptures in Tome Serafimovski's the *Balkan Constellation* have already appeared on the European artistic sky and their light reaches beyond the limits of the ordinary in the same way as the stars do not hide their beauty but generously impart it to all of those who see it with great joy, open-mindedness and hope from the boundaries of our earthly dwelling-place.

Translated from Macedonian by Zoran Anchevski

надпис на южной стороне ог
монастыря Св. Назар X-XI век

miseraph 2010

СВЕТИТЕ БРАЋА
КИРИЛ И МЕТОДИЈ,
2004, бронза

THE HOLY BROTHERS
CYRIL AND METHODIUS,
2004, bronze

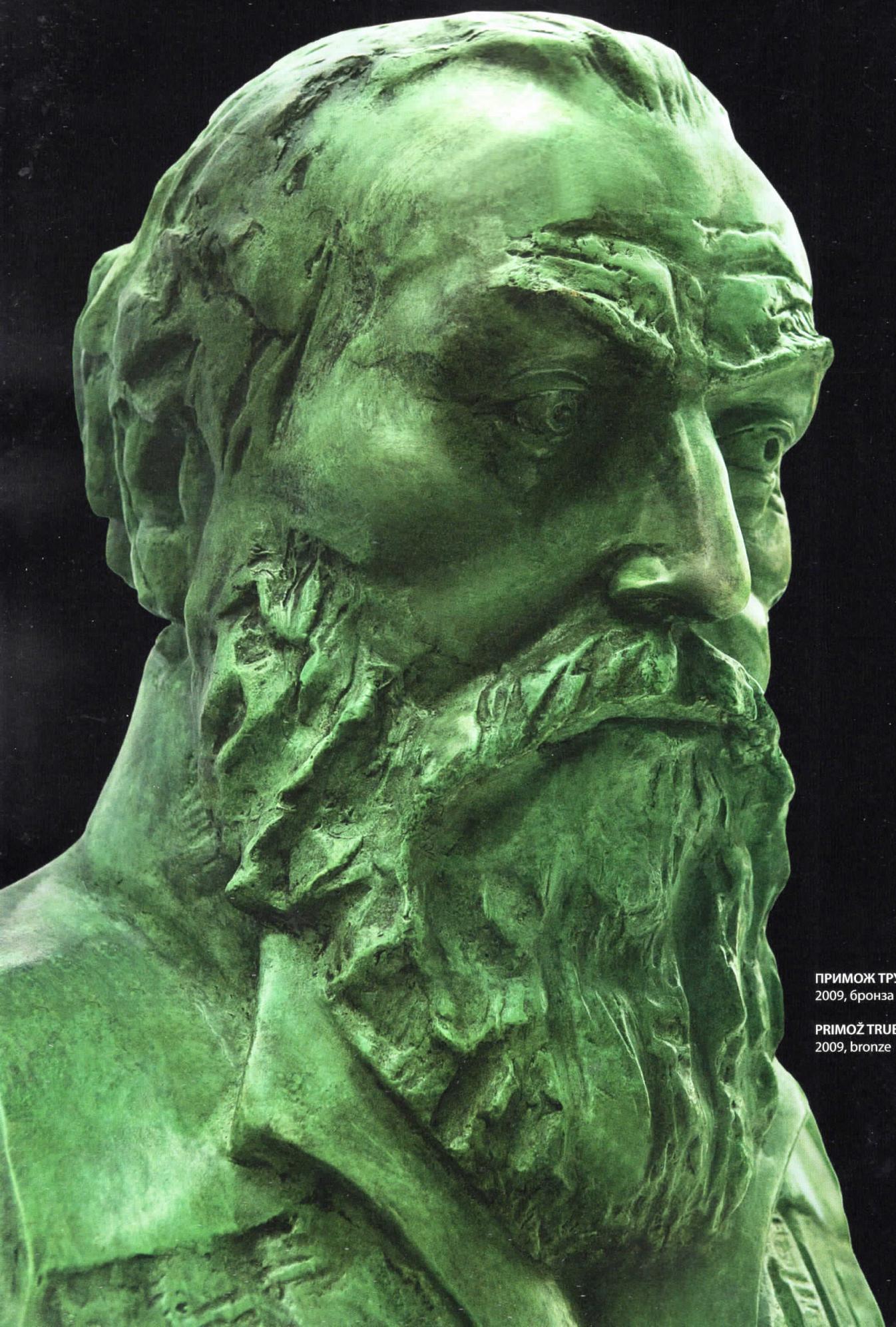

СВ. ЛИДИЈА, 2008, бронза
ST. LYDIA, 2008, bronze

СВ. КЛИМЕНТ И СВ. НАУМ,
1994, цртеж

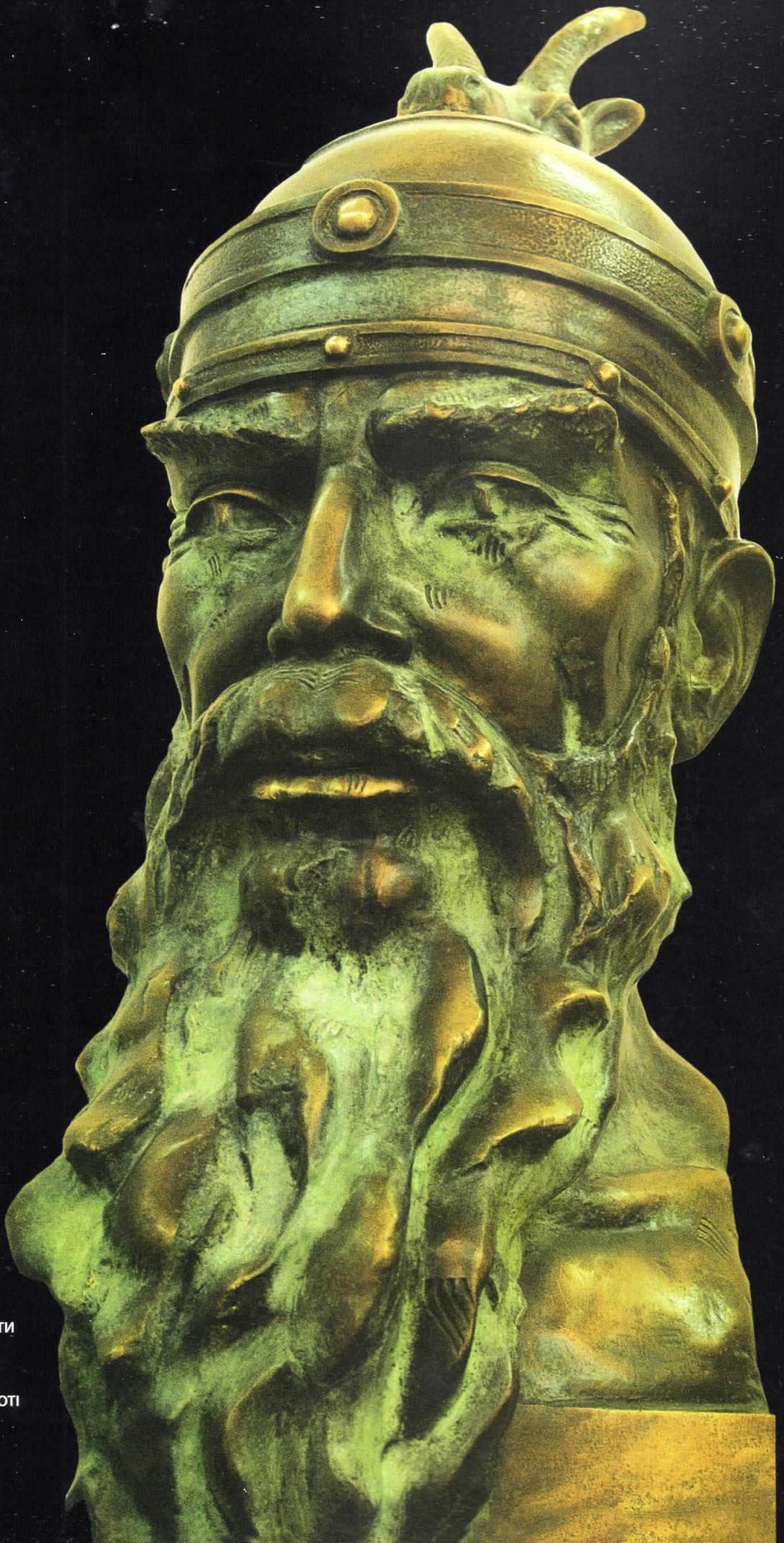
ST. CLEMENT AND ST. NAUM,
1994, drawing

ПРИМОЖ ТРУБАР,
2009, бронза

PRIMOŽ TRUBAR,
2009, bronze

ГЕРГІ КАСТРИОТИ
СКЕНДЕРБЕГ,
2005, бронза

GJERGJ KASTRIOTI
SKANDERBEG,
2005, bronze

СВ. ИРИНА ОД ВИЗАНТИЈА, 2008, бронза
ST. IRENE OF BYZANTIUM, 2008, bronze

РИГА ОД ФЕРЕ,
2005, бронза

RIGAS FERAIOS,
2005, bronze

КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИЙ
2009, бронза

CONSTANTINE OF PRESLAV,
2009, bronze

СВ. КЛИМЕНТ
ОХРИДСКИ-ЧУДОТВОРЦ
2010, бронза

ST. CLEMENT
OF OHRID-THE MIRACLE WORKER,
2010, bronze

ВУК СТЕФАНОВИЋ
КАРАДŽИЋ,
2008, бронза

VUK STEFANOVIĆ
KARADŽIĆ,
2008, bronze

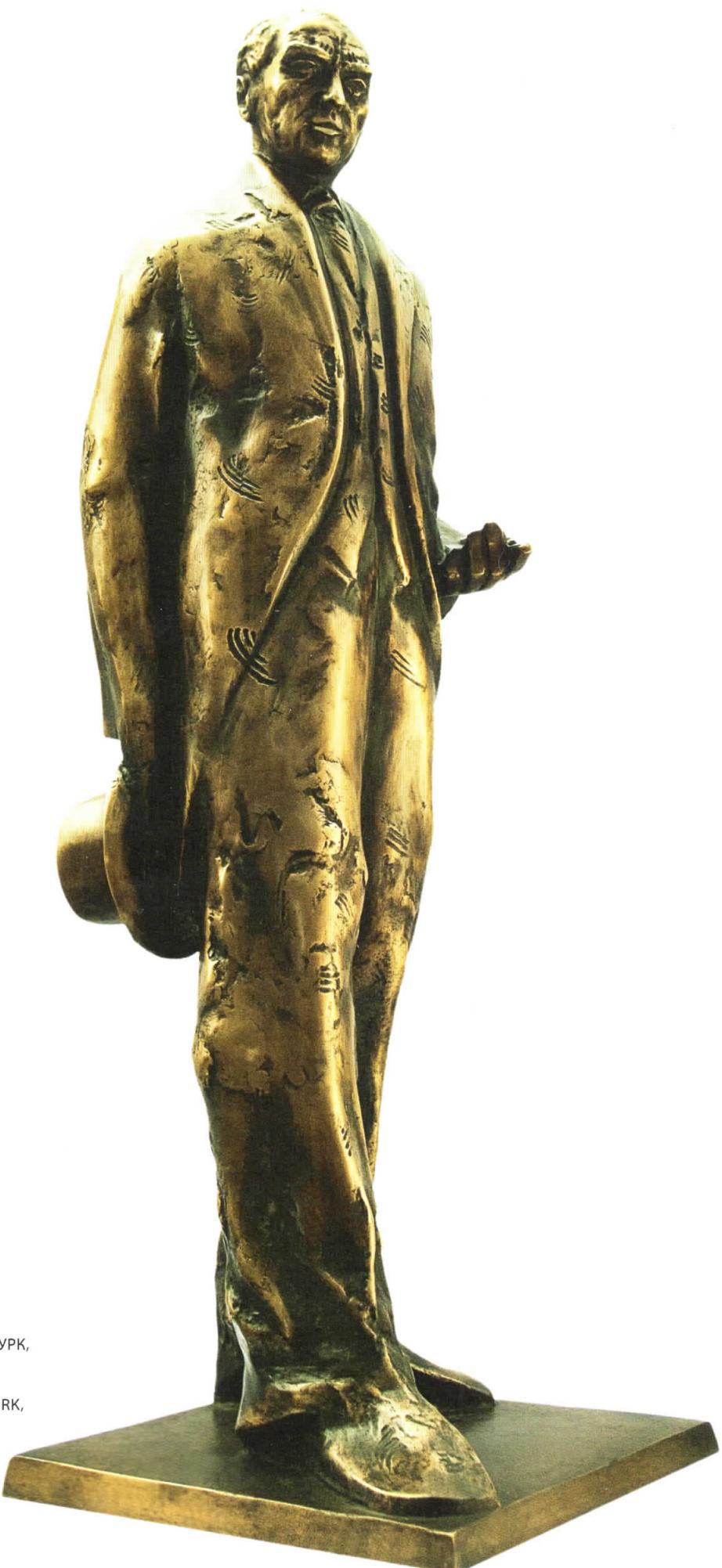
ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ
ЊЕГОШ,
2008, бронза

PETAR II PETROVIĆ
NJEGOŠ,
2008, bronze

АЛЕКСАНДРУ ЙОАН КУЗА,
2006, бронза

ALEXANDRU IOAN CUZA,
2006, bronze

МУСТАФА КЕМАЛ АТАТУРК,
2003, бронза

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK,
2003, bronze

МИРОСЛАВ КРЛЕЖА,
1987, мермер

MIROSLAV KRLEŽA,
1987, marble

БИОГРАФИЈА

ТОМЕ СЕРАФИМОВСКИ е роден на 14 јули 1935 година, во с. Зубовце, Македонија. Основното образование го завршува во Гостивар. Во 1957 година, во Сплит, завршува средно уметничко училиште, отсек вајарство, во класата на професорот Јелько Радмиловиќ, а соработува со професорите Иван Мирковиќ и Марин Студин. Едновремено, во периодот од 1955 до 1957 година, работи како сликар сценограф во Народниот театар во Сплит.

Потоа, во 1957 година, своето образование го продолжува на Академијата за ликовни уметности во Загреб на која дипломира во 1963 година, во класата на професорот Антун Августинчиќ. Притоа, во истата 1963 година, тој е соработник во мајсторската работилница на својот професор.

Од 1964 до 1966 година работи како професор во Гимназијата во Гостивар.

Во јануари 1966 година, како стипендист на Владата на Република Франција, заминува на студиски престој во Париз. За тоа време, како соработник на Алиција Пеналба, учествува во реализацијата на повеќе скулптури на оваа позната француска скулпторка. Повеќегодишниот престој во Париз остава видливи траги врз творештвото на Томе Серафимовски.

Во критиката, тој е ситуиран во традицијата на париската школа останувајќи, притоа, верен на духот на медитеранската традиција. Надоврзувајќи се на искуствата на Мештровиќ и на Августинчиќ и живеејќи во светот на Роден, на Бурдел, на Мајол и на Бранкуси, Т. Серафимовски создава величествен свет на скулптури, со исклучително чувство за рамнотежа и за хармонија, движејќи се успешно помеѓу националното и универзалното.

По враќањето од Париз, кон крајот на 1969 година, извесно време работи како сценограф во Телевизија Скопје. Од средината на 1970 година па сè до 1987 година живее и работи во Гостивар и во Охрид па одново се враќа во Скопје. Активно учествува на многу југословенски и македонски конкурси и создава голем број споменици.

Член е на Друштвото на ликовните уметници на Македонија, од 1962 година, а од 1977 до 1978 година е негов претседател. Од 1977 до 1980 година бил член на Претседателството на СУЛУЈ (Сојуз на здруженијата на ликовните уметници на Југославија).

На 7 октомври 1988 година е избран за член на Македонската академија на науките и уметностите. Од 1992 до 1999 година е секретар на Одделението за уметност и член на Претседателството на Македонската академија на науките и уметностите.

Во 2003 година е избран за член на Српската академија на науките и уметностите, во редот на странските членови.

Во јуни 2006 година е избран за член на Светската академија за уметност и наука, со седиште во Сан Франциско, САД.

Томе Серафимовски има создадено, во траен материјал – бронза, мермер, онекс и дрво – над 500 скулптури. Од тоа, околу 250 одделни портрети, повеќе од 170 актови, 100-тина скици, минијатури, идејни решенија од областа на ситната пластика, над 15 скулптури со анимални сцени, околу 10 торзи и релејфи, а реализирал и 40-ина споменици и спомен-обележја (на повеќе теми) кои се наоѓаат низ просторите на Република Македонија, на поранешна Југославија и во светот.

Неговите дела се наоѓаат и во повеќе приватни и јавни колекции, во галерии и во музеи, како и во многу други институции во светот.

Во 2008 година, во село Зубовце, во спомен на неговите предци и на неговото родно место, како духовно огниште, беше осветена црквата „Св. апостол Тома“ чиј ктитор е Tome Serafimovski. Иконостасот во оваа црква, дело на ктиторот Серафимовски, критиката го смета за многу необичен бидејќи, како плод на неговата духовна и скулпторска имагинација, авторот таму ја транспонирал пиктуралната слика во икона, а згора на тоа е изработен во единствена техника, барелејф во бронза, што се смета за прв пример во поновата уметност.

BIOGRAPHY

TOME SERAFIMOVSKI was born on 14 July 1935 in the village of Zubovce, Republic of Macedonia. He finished elementary school in Gostivar and graduated in 1957 from the Secondary Fine Arts School, Department of Sculpture, under professor Željko Radmilović, where he also collaborated with his professors Ivan Mirković and Marin Studin. At the same time, between 1955 and 1957, he worked as a set design painter in the National Theatre in Split.

He continued his education in 1957 at the Academy of Fine Arts in Zagreb, where he received his B.A. degree in 1963 under the supervision of Professor Antun Augustinčić. It was in this year, 1963, that he worked as an assistant in the studio of his professor.

Between 1964 and 1966 he worked as a secondary school teacher in Gostivar.

In January 1966, as a scholar of the French government, he went on a study visit to Paris. During this period, in collaboration with Alicia Penalba, he worked on a number of sculptures by this prominent sculptress. The several-years long stay in Paris visibly influenced his work.

After his return from Paris, towards the end of 1969, he worked for a period of time as a set designer at Skopje TV; from the mid-1970s until 1987 he lived in Gostivar and Ohrid, and then returned to Skopje. During this period, he actively participated in numerous competitions and created a large number of monuments.

He has been member of the Macedonian Artists' Association since 1962 and was its president in 1977/1978. Between 1977 and 1980 he was member of the Presidency of the Union of the Fine Arts Associations of Yugoslavia.

He founded the Visual Artists to Đura Jakšić Foundation in Skadarlija in Belgrade.

Since 1992, he has been member of the Editorial Board of the *Orfei/Orpheus* international journal published in Sofia, Bulgaria.

On 7 October 1988 he was elected member of the Macedonian Academy of Arts and Sciences, and between 1992 and 1999 he was Secretary of the Arts Department and member of the Presidency of the Academy.

In 2003 he was elected member of the Serbian Academy of Arts and Sciences as foreign associate.

In 2006, he was elected member of the World Academy of Arts and Sciences whose seat is in San Francisco, USA.

Tome Serafimovski works with permanent materials, in bronze, marble, onyx and wood and has built more than 500 sculptures. Among them, 200 portraits, over 170 nudes, hundreds of sketches, miniatures, preliminary designs in small-size sculptured forms, a number of sculptures with animal scenes, approximately 10 torsos and reliefs; he has also built about 40 monuments and memorial sites on a number of themes in bronze and other materials displayed in public places in the Republic of Macedonia, former Yugoslavia and worldwide.

His works can be found in several private and public collections in different parts of the world, as well as in many galleries, museums and many other institutions throughout the world.

In 2008, the Church of the Holy Apostle Thomas was consecrated in the village of Zubovce, honouring the memory of the ancestors of its donor, Tome Serafimovski and his native village as a spiritual hearth. The church iconostasis, the work of Tome Serafimovski, has been praised by art critics as an extraordinary work of art since, as the fruit of his spiritual and sculptural imagination, he has transposed in it the pictorial image into an icon. The technique applied, bas-relief in bronze, is also unique and is considered the first of its kind in recent art.

During a period of more than fifty years of active work, Tome Serafimovski has participated in nearly three hundred group and collective exhibitions and has had more than thirty

Во текот на повеќе од педесет години активно творештво, Томе Серафимовски учествувал на околу 300 групни и колективни изложби, а реализирал над триесет самостојни изложби, во земјата и во странство. За своето скулпторско творештво, тој е добитник на многубројни награди и признанија.

Скулптури во музеи, во галерии и во јавни збирки

- Галерија на Бакингемската палата (во колекцијата на принцот Чарлс), во Лондон;
- Собрание на Република Македонија;
- Влада на Република Македонија;
- Ватиканска библиотека;
- Музеј на друштвото на писателите, во Лас Палмас, Гран Канарија;
- Уметничка збирка на Силвио Берлускони, во Рим;
- Македонски културен центар, во Перт, Австралија;
- Фондација *Кирил и Методиј*, во Софија;
- Галерија на Фестивалскиот центар, во Варна;
- Спомен-куќа *Едвард Кардел*, во Љубљана;
- Градска библиотека, во Карловац;
- Музеј на градот Мостар;
- Народен музеј, во Валево;
- Галерија на великаните на Македонската академија на науките и уметностите, во Скопје;
- Градски музеј, во Ѓаково, Република Хрватска;
- Катедрален храм *Пресвето срце Исусово*, во Скопје;
- Католичка црква *Св. Кирил и Методиј и св. Бенедикт*, во Охрид;
- Библиотека на ХАЗУ во Загреб;
- Уметничка збирка на Српската академија на науките и уметностите, во Белград;
- Музеј на современата уметност, во Скопје;
- Фоаје на Драмскиот театар во Скопје;
- Македонски народен театар, во Скопје;
- Уметничка збирка на Хрватската академија на науките и уметностите, во Загреб итн.

Споменици и спомен-обележја

- 1966 *Благоје Паровиќ*, спомен-биста на комесарот на 13-тиот интернационален баталјон во Шпанија, бронза, поставена во тогашниот Дом на ЈНА во Риека (Хрватска), височина со постаментот: 200 см;
- 1966 *Патријот Владислав Гордан*, спомен-биста, бронза, во дворот на училиштето „Владислав Гордан“ во Риека (Хрватска), височина со постаментот: 200 см;
- 1971 *Кирил Пејчиновиќ-Тетоет*, споменик, бронза, во Тетово (Македонија), димензии: 265x70x75 см;
- 1974 *Македонскиот партизански одред „Кораб“*, спомен-обележје, релјеф, бронза, во Ново Село кај Гостивар (Македонија), димензии: 300x1.000 см;
- 1974 *Сирелање*, споменик, бронза, во Леуново кај Гостивар (Македонија), височина: 250 см;

solo exhibitions in the country and abroad. He is the recipient of numerous awards and certificates of recognition which he has received for his creative output in sculpting.

Works exhibited in museums, galleries and in public collections

- The Queen's Gallery at Buckingham Palace (Prince Charles' Collection) in London;
- Parliament of the Republic of Macedonia in Skopje;
- Government of the Republic of Macedonia in Skopje;
- Vatican Library;
- Writers' Association Museum in Las Palmas, Gran Canaria;
- Silvio Berlusconi's Private Collection in Rome;
- Macedonian Cultural Centre in Perth (Australia);
- Cyril and Methodius Foundation in Sofia;
- Festival Centre Gallery in Varna;
- Memorial House of Edvard Kardelj in Ljubljana;
- Public Library in Karlovac;
- Mostar City Museum;
- Memorial House of Đura Jakšić in Belgrade;
- National Museum in Valjevo;
- Hall of Fame in the Macedonian Academy of Sciences and Arts in Skopje;
- Town Museum in Đakovo;
- Catholic Cathedral of the Sacred Heart of Jesus in Skopje;
- Catholic churches of Ss. Cyril and Methodius and of St. Benedict in Ohrid;
- Library of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb
- Fine Arts Collection of the Serbian Academy of Sciences and Arts in Belgrade;
- Museum of Modern Art in Skopje;
- Macedonian National Theatre in Skopje, Republic of Macedonia;
- Foyer of the Drama Theatre in Skopje;
- Basilica of Saint Clement in Rome;
- Fine Arts Collection of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb, etc.

Monuments and Memorials

- 1966 *Blagoje Parović*, memorial bronze bust of the commissar of the 13th International Battalion in Spain in the former Army Hall in Rijeka (Croatia); height with pedestal: 200 cm.
- 1966 *The Patriot Vladimir Gortan*, bronze memorial bust in the schoolyard of the Vladimir Gortan School in Rijeka (Croatia); height with pedestal: 200 cm.
- 1971 *Kiril Pejchinovikj Tetoets*, bronze monument in Tetovo (Macedonia); dimensions: 265 x 70 x 75 cm.
- 1974 *The Macedonian Korab Partisan Detachment*, bronze memorial in Novo Selo near Gostivar (Macedonia); dimensions: 300 x 1,000 cm.
- 1974 *Before the Firing Squad*, bronze sculpture in Leunovo near Gostivar (Macedonia); height: 250 cm.

- 1975 *Иљо Антески-Смок*, споменик, бронза, во Тетово (Македонија), височина: 250 см;
- 1976 *На обработувачите на силекс*, споменик, седечка фигура во бронза, во Кратово (Македонија), височина: 200 см;
- 1979 *Рафаел Алберти*, спомен-обележје, портрет, бронза, во 1994 г. поставен во Паркот на поезијата „Атлантиса“ во Гарачико, на Тенерифе (Канарски Острови), димензии: 40x30x30 см;
- 1982 *Народниот херој Вера Јоциќ*, споменик, бронза, во Македонска Каменица (Македонија), височина: 240 см;
- 1984 *Јосип Броз Тито*, спомен-биста, бронза, во Музејот на КПМ во Тетово (Македонија), височина со постаментот: 220 см;
- 1984 *На македонскиот рудар*, споменик, бронза, во Македонска Каменица (Македонија), височина: 320 см;
- 1985 *Пробив*, споменик, бронза, на мостот преку реката Корана, во Карловача (Хрватска), височина: 280 см;
- 1985 *Академик Михајло Айоситолски*, спомен-биста, бронза, на Градските гробишта „Бутел“ во Скопје (Македонија), височина со постаментот: 200 см;
- 1986 *Гура Јакшиќ*, спомен-биста, бронза, во Спомен-куќата на Гура Јакшиќ, Скадарлија, во Белград (Србија), димензии: 48x39x29 см;
- 1986 *Крава*, споменик, бел цемент и мелен мермер, во Карловачката индустрија за млеко (Хрватска), височина: 200 см;
- 1987 *Лазар Колишевски*, спомен-биста, бронза, на Градските гробишта „Бутел“ во Скопје (Македонија), височина со постаментот: 200 см;
- 1988 *Ежен Гилвик*, спомен-обележје, портрет во бронза поставен 1998 г. во Палатата *Маса* (Hôtel Massa – Асоцијација на француските писатели), во Париз (Франција), димензии: 40x35x35 см;
- 1989 *Светите браќа Кирил и Методиј*, споменик, бронза, во Охрид (Македонија), димензии: 530x210x230 см;
- 1997 *Јустинијана Прима*, спомен-обележје, релјеф, бронза, на Правниот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, во Скопје (Македонија), димензии: 120x120 см;
- 1998 *Мајка Тереза*, споменик, бронза, во Скопје (Македонија), височина: 260 см;
- 1998 *Мајка Тереза*, споменик, бронза, реплика на споменикот од Скопје, во 1999 г. поставен во Нирнберг (Германија), височина: 260 см;
- 2001 *Кочо Рачин*, споменик, бронза, во Велес (Македонија), височина: 270 см;
- 2001 *Кочо Рачин*, споменик, гипс, во 2007 г. поставен во Мултимедијалниот центар во Велес (Македонија), височина: 270 см;
- 2002 *Раце на пријателството*, споменик, бронза, во 2007 г. поставен во Нирнберг (Германија), димензии: 190x300 см;
- 2002 *Милтон Манаки*, споменик, бронза, во Битола (Македонија), височина: 350 см;
- 2002 *Академик Димитар Митрев*, спомен-обележје, бронза, на Градските гробишта „Бутел“ во Скопје (Македонија), височина со постаментот: 200 см;
- 2003 *Скопје '63*, бронза, споменик по повод 40-годишнината од катастрофалниот земјотрес во Скопје (Македонија), димензии: 230x400 см;
- 2004 *Симфонија на мирот*, споменик, бронза, на Плоштадот „Слобода“ во Скопје (Македонија), височина: 300 см;
- 2005 *Светите браќа Кирил и Методиј*, споменик, бронза, во Паркот „Св. Кирил и Методиј“ во Белград (Србија), височина: 400 см;
- 2005 *Светите браќа Кирил и Методиј*, споменик, гипс, во 2007 г. поставен во Ректоратот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Македонија), височина: 400 см;
- 1975 *Iljo Anteski Smok*, bronze sculpture in Tetovo (Macedonia); height: 250 cm.
- 1976 *To the Miners of Silex*, seated bronze figure in Kratovo (Macedonia); height: 200 cm.
- 1979 *Rafael Alberti*, bronze memorial placed in 1994 in the Atlantis Park of Poetry in Garachico, Tenerife (Canary Islands); dimensions: 40 x 30 x 30 cm.
- 1982 *Vera Jotšikj, National Hero*, bronze sculpture in Makedonska Kamenitsa (Macedonia); height: 240 cm.
- 1984 *Josip Broz Tito*, bronze memorial bust in the Museum of the Communist Party of Macedonia in Tetovo (Macedonia); height with pedestal: 220 cm.
- 1984 *To the Macedonian Miners*, bronze sculpture in Makedonska Kamenitsa (Macedonia); height: 320 cm.
- 1985 *Breaching*, bronze monument on the bridge over the river Korana in Karlovac (Croatia); height: 280 cm.
- 1985 *Academician Mihajlo Apostolski*, bronze memorial bust at the Butel City Cemetery in Skopje (Macedonia); height with pedestal: 200 cm.
- 1986 *Dura Jakšić*, memorial bronze sculpture in his Memorial House in the quarter of Skadarlija, Belgrade (Serbia); dimensions: 48 x 39 x 29 cm.
- 1986 *Cow*, sculpture in white cement and ground mortar in the Karlovac Dairy (Croatia); height: 200 cm.
- 1987 *Lazar Kolishevski*, bronze memorial bust at the Butel City Cemetery in Skopje (Macedonia); height with pedestal: 200 cm.
- 1988 *Eugène Guillevic*, memorial bronze portrait placed in 1998 at the Hôtel Massa of the French Writers' Association in Paris (France); dimensions: 40 x 35 x 35 cm.
- 1989 *The Holy Brothers Cyril and Methodius*, bronze monument in Ohrid (Macedonia); dimensions: 530 x 210 x 230 cm.
- 1997 *Iustiniana Prima*, bronze memorial relief at the Faculty of Law, Ss. Cyril and Methodius University in Skopje (Macedonia); dimensions: 120 x 120 cm.
- 1998 *Mother Teresa*, bronze monument in Skopje (Macedonia); height: 260 cm.
- 1998 *Mother Teresa*, bronze monument, replica of the monument in Skopje, placed in Nuremberg (Germany) in 1999; height: 260 cm.
- 2001 *Kocho Ratsin*, bronze monument in Veles (Macedonia); height: 270 cm.
- 2001 *Kocho Ratsin*, monument, plaster of Paris, placed in the Multimedia Centre in Veles (Macedonia) in 2007; height: 270 cm.
- 2002 *Hands of Friendship*, bronze monument placed in Nuremberg (Germany) in 2007; dimensions: 190 x 300 cm.
- 2002 *Milton Manaki*, bronze monument in Bitola (Macedonia); height: 350 cm.
- 2002 *Academician Dimitar Mitrev*, bronze memorial at the Butel City Cemetery in Skopje (Macedonia); height with pedestal: 200 cm.
- 2003 *Skopje 1963*, bronze monument marking the 40th anniversary of the catastrophic earthquake, Skopje (Macedonia); dimensions: 230 x 400 cm.
- 2004 *Symphony of Peace*, bronze monument on Freedom Square in Skopje (Macedonia); height: 300 cm.
- 2005 *The Holy Brothers Cyril and Methodius*, bronze monument in the Cyril and Methodius Park in Belgrade (Serbia); height: 400 cm.
- 2005 *The Holy Brothers Cyril and Methodius*, monument, plaster of Paris, placed at the Rector's Office at the Ss. Cyril and Methodius University in Skopje (Macedonia) in 2007; height: 400 cm.

- 2005 *Свети Кирил*, спомен-обележје, портрет, бронза, во 2008 г. поставен во базиликата „Сан Клементе“, во Рим (Италија), димензии: 70x43x45 см;
- 2005 *Претседателот Борис Трајковски*, спомен-биста, бронза, на Градските гробишта „Бутел“ во Скопје (Македонија), височина со постаментот: 200 см;
- 2005 *Претседателот Борис Трајковски*, спомен-биста, бронза, во 2009 г. поставена пред Повеќенаменската спортска сала „Борис Трајковски“, во Скопје (Македонија), височина со постаментот: 220 см;
- 2006 *Свети Климент Охридски*, споменик, бронза, на Плоштадот „Св. Климент Охридски“ во Охрид (Македонија), височина: 500 см;
- 2006 *Свети Климент Охридски*, споменик, гипс, во 2008 г. поставен во Архиепископијата на МПЦ во Скопје (Македонија), височина: 500 см;
- 2006 *Панко Брашнаров*, спомен-биста, бронза, пред зградата на Советот на Општина Велес (Македонија), височина со постаментот: 180 см;
- 2007 *Архиепископот Доситеј*, споменик, бронза, пред Соборниот храм „Св. Климент Охридски“ во Скопје (Македонија), височина: 320 см;
- 2007 *Архиепископот Доситеј*, споменик, гипс, во 2008 г. поставен во Православниот богословски факултет „Св. Климент Охридски“, во Скопје (Македонија), височина: 320 см;
- 2007 *Петре Прличко*, спомен-биста, бронза, во Велес (Македонија), височина со постаментот: 200 см;
- 2007 *Тарас Шевченко*, спомен-биста, бронза, во 2009 г. поставена во Скопје (Македонија), височина со постаментот: 200 см;
- 2008 *Људевит Гај*, споменик, полуфигура, бронза, во центарот на Загреб (Хрватска), височина со постаментот: 220 см;
- 2008 *Мајка Тереза*, споменик, бронза, во Ватикан, височина: 290 см;
- 2008 *Мајка Тереза*, споменик, бронза, реплика на споменикот во Ватикан, Загреб (Хрватска), височина: 290 см;
- 2009 *Кочо Рацин*, спомен-биста, бронза, поставена во Самобор (Хрватска), височина со постаментот: 200 см.
- 2005 *St. Cyril*, bronze memorial portrait placed at the Basilica of St. Clemente in Rome (Italy) in 2008; dimensions: 70 x 43 x 45 cm.
- 2005 *President Boris Trajkovski*, bronze memorial bust at the Butel City Cemetery in Skopje (Macedonia); height with pedestal: 200 cm.
- 2005 *President Boris Trajkovski*, bronze memorial bust placed in front of the Boris Trajkovski Arena in Skopje, Macedonia in 2009; height with pedestal: 200 cm.
- 2006 *St. Clement of Ohrid*, bronze monument on the St. Clement of Ohrid Square in Ohrid (Macedonia); height: 500 cm.
- 2006 *St. Clement of Ohrid*, monument, plaster of Paris, placed in the Archbishopric of the Macedonian Orthodox Church in Skopje (Macedonia) in 2008; height: 500 cm.
- 2006 *Panko Brashnarov*, bronze memorial bust in front of the Municipal Council in Veles (Macedonia); height: 180 cm.
- 2007 *Archbishop Dositheus*, bronze monument in front of the Synodal Church of St. Clement of Ohrid in Skopje (Macedonia); height: 320 cm.
- 2007 *Archbishop Dositheus*, monument, plaster of Paris, placed in the St. Clement of Ohrid Faculty of Theology in Skopje (Macedonia) in 2008; height: 320 cm.
- 2007 *Petre Prlichko*, bronze memorial bust in Veles (Macedonia); height with pedestal: 200 cm.
- 2007 *Taras Shevchenko*, bronze memorial bust, placed in Skopje (Macedonia) in 2009; height with pedestal: 200 cm.
- 2008 *Ljudevit Gaj*, bronze half-length figure in the centre of Zagreb (Croatia); height with pedestal: 220 cm.
- 2008 *Mother Teresa*, bronze monument in the Vatican; height: 290 cm.
- 2008 *Mother Teresa*, bronze monument, replica of the monument in the Vatican in Zagreb (Croatia); height: 290 cm.
- 2009 *Kocho Ratsin*, bronze memorial bust, placed in Samobor (Croatia); height with pedestal: 200 cm.

Самостојни изложби

- 1956 Гостивар, Голема сала на Синдикатите на градот: *Масла на йлати-но, склуптури и цртежи* - прва самостојна изложба, јули;
- 1965 Риека, Галерија на Домот на ЈНА: *Склуптури и цртежи*, мај-јуни (*Sklupture i crteži*, Galerija Doma JNA);
- 1967 Париз, Галерија на КИЦ на Југославија: *Серафимовски – Графика*, април (*Serafimovski – Art Graphique*, Club de L'Ambassade Yougoslavie);
- 1974 Скопје, Центар за култура и уметност: *Томе Серафимовски – Македонска йероглоба*, склуптури и цртежи, јануари-февруари;
- 1974 Делчево, Дом на културата (Фестивал „Гоцеји денови“): *Склуптури и цртежи, Македонска йероглоба*, мај;
- 1975 Белград, Галерија на Домот на ЈНА: *Томе Серафимовски – Македонска йероглоба*, склуптури и цртеж, октомври-ноември (*Томе Серафимовски – Македонски претород*, Галерија Дома ЈНА);
- 1976 Охрид, Галерија на Домот на културата (По повод „Прличеви беседи“): *Томе Серафимовски – Склуптури и цртежи*, февруари;
- 1981 Охрид, Галерија „Серафим“ (Свечено отворање на Галеријата): *Склуптури и цртежи*, јуни-јули-август;
- 1982 Белград, Галерија на Културниот центар „Врачар“: *Склуптури и цртежи*, јуни (*Склуптуре и цртежи*, Галерија Културног центра Врачар);

Solo Exhibitions

- 1956 Gostivar, The Great Hall of the City Trade Union: *Oils on Canvas, Sculptures and Drawings*. First solo exhibition (July);
- 1965 Rijeka, Army Hall Gallery: *Sculptures and Drawings* (May–June);
- 1967 Paris, Gallery of the Yugoslav Cultural Centre: *Serafimovski Prints / Serafimovski – Art Graphique*, Club de L'Ambassade Yougoslavie (April);
- 1974 Skopje, Culture and Information Centre: *Tome Serafimovski – Macedonian Enlightenment: Sculptures and Drawings* (January–February);
- 1974 Delchevo, Cultural Centre (Days of Gotse Delchev Festival): *Sculptures and Drawings: Macedonian Enlightenment* (May);
- 1975 Belgrade, Gallery of the Army Hall: *Tome Serafimovski – Macedonian Enlightenment: Sculptures and Drawings* (October–November);
- 1976 Ohrid, Gallery of the Cultural Centre (on the occasion of Prlichev's Orations): *Tome Serafimovski: Sculptures and Drawings* (February);
- 1981 Ohrid, Serafim Gallery (Formal Opening): *Sculptures and Drawings* (June–August);
- 1982 Belgrade, Gallery of the Vračar Cultural Centre: *Tome Serafimovski: Sculptures and Drawings* (June);

- 1983 Карловац, Галерија „Зорин-дом“: *Серафимовски – Македонска йероглоба, ноември–декември* (*Serafimovski – Makedonski preporod, "Zorin-dom"*);
- 1986 Карловац, Градска галерија: *Скулптури и цртежи, мај* (*Skulpture i crteži, Gradska galerija*);
- 1986 Мостар, Хаџи-Мејиина цамија (Фестивал „Мостарско лето“): *Серафимовски – Македонска йероглоба, скулптури и цртежи, јули–август* ("Mostarsko leto": *Serafimovski – Makedonski preporod, Hadži-Medžijina džamija*);
- 1987 Белград, Галерија „Гурина кука“, Скадарлија: *Томе Серафимовски – Современ Југословенски југословенски скулптор, скулптури, април* (*Tome Serafimovski – Savremeni jugoslovenski jugoslavenski skulptor, skulpturi, april*);
- 1987 Карловац, Галерија „Зорин-дом“: *Томе Серафимовски – Современ Југословенски југословенски скулптор, скулптури, мај* (*Tome Serafimovski – Savremeni portret, "Zorin-dom"*);
- 1987 Скопје, Галерија „Даут-пашин амам“: *Томе Серафимовски – Современ Југословенски југословенски скулптор, скулптури, јуни*;
- 1989 Скопје, Ликовен салон на МАНУ: *Томе Серафимовски – Скулптури и цртежи* (пристапна изложба), април–мај;
- 1991 Лас Палмас, Гран Канарија, Ликовен салон во Палатата на писателите: *Серафимовски – југословенски скулптор, февруари* (*Tome Serafimovski – Exposición de Escultura, Galería del Ilmo. Gabinete Literario des Las Palmas*);
- 1991 Ла Лагуна, Тенерифе, Ликовен салон „Оскар Домингез“: *Изложба на Серафимовски, март* (*Exposición Serafimovski, Sale Óscar Dominguez*);
- 1992 Лагос, Државен музеј на Нигерија: *Југословенски југословенски скулптор Томе Серафимовски – Скулптури и цртежи, февруари* (*Sculptures – Drawings by Tome Serafimovski – Visiting Yugoslavian Sculptor, National Museum Lagos*);
- 1992 Софија, Галерија *Криде арт*: *Серафимовски – Скулптури и цртежи, октомври–ноември* (*Серафимовски – Скулптури и рисунки, Галерија Криде арт*);
- 1993 Скопје, Ликовен салон на МАНУ: *Т. Серафимовски – Скулптури и цртежи, мај–јуни*;
- 1993 Њујорк, Зи-Галери 42: *Скулптури, коњи и женски актови, септември* (*Serafimovski – Sculptures, Z-Gallery 42*);
- 1994 Шумен, Република Бугарија, Центар за меѓународни пројави: *Томе Серафимовски – Скулптури и цртежи, април–мај* (*Томе Серафимовски – Скулптури и рисунки, Център за международни прояви*);
- 1994 Варна, Република Бугарија, Галерија на Конгресниот центар: *Томе Серафимовски – Скулптури и цртежи, мај–јуни* (*Томе Серафимовски – Скулптури и рисунки, Галерия на Конгресния център*);
- 1995 Скопје, Ликовен салон на МАНУ: *Скулптури и цртежи, по повод 60 години живот и 40 години творештво, мај–јуни*;
- 1997 Нирнберг, СР Германија, Галерија на Градската кука: *Серафимовски – Скулптури и цртежи, јуни* (*Serafimovski, Skulpturen – Zeichnungen, Ehrenhalle*);
- 1997 Скопје, Книжевно-ликовен салон „Гурда“: *Томе Серафимовски – Скулптури и јакайи, октомври*;
- 1998 Париз, Галерија на Сити интернасионал де арт: *Скулптури и цртежи, мај* (*Tome Serafimovski – Sculptures et Dessins, Cité internationale des arts*);
- 2000 Скопје, Ликовен салон на МАНУ: *Томе Серафимовски – скулптури и цртежи, по повод 65 години живот и 45 години творештво, мај–јуни*;
- 2002 Белград, Галерија на САНУ: *Томе Серафимовски – Скулптури и цртежи* (99 скулптури, 99 цртежи), мај–јуни (*Томе Серафимовски – Скулптуре и цртежи, Галерија САНУ*);
- 1983 Karlovac, Zorin-dom Gallery: *Serafimovski: Macedonian Enlightenment* (November–December);
- 1986 Karlovac, City Gallery: *Tome Serafimovski: Sculptures and Drawings* (May);
- 1986 Mostar, Haji Meji's Mosque (Mostar Summer Festival): *Serafimovski: Macedonian Enlightenment* (July–August);
- 1987 Belgrade, Đura Jakšić's Memorial House (Skadarlija): *Tome Serafimovski - Modern Portrait: Sculptures* (April);
- 1987 Karlovac, Zorin-dom Gallery: *Tome Serafimovski – Modern Portraits: Sculptures* (May);
- 1987 Skopje, Daut Pasha Hamam Gallery: *Tome Serafimovski – Modern Portrait: Sculptures* (June);
- 1989 Skopje, Visual Arts Salon of the Macedonian Academy of Arts and Sciences: *Tome Serafimovski: Sculptures and Drawings* (inaugural exhibition, April–May);
- 1991 Las Palmas, Grand Canary, Visual Arts Salon of the Palace of the Writers' Association: *Tome Serafimovski - the Yugoslav Sculptor / Tome Serafimovski – Exposición de Escultura, Galería del Ilmo. Gabinete literario des Las Palmas* (February);
- 1991 La Laguna, Tenerife, the Óscar Dominguez Visual Arts Salon: *Exhibition of the Works of Tome Serafimovski / Exposición Serafimovski, Sale "Óscar Dominguez"* (March);
- 1992 Lagos, Nigeria: Nigerian National Museum: *Sculptures and Posters by the Yugoslav Visiting Sculptor Tome Serafimovski* (February);
- 1992 Sofia, Kride Art Gallery: *Serafimovski: Sculptures and Drawings* (October–November);
- 1993 Skopje, Visual Arts Salon of the Macedonian Academy of Arts and Sciences: *Tome Serafimovski: Sculptures and Drawings* (May–June);
- 1993 New York, Zi-Gallery 42: *Sculptures: Horses, Female Nudes and Drawings* (September);
- 1994 Shumen, Bulgaria, City Gallery: *Tome Serafimovski: Sculptures and Drawings* (April–May);
- 1994 Varna, Bulgaria, Congress Centre Gallery: *Tome Serafimovski: Sculptures and Drawings* (May–June);
- 1995 Skopje, Visual Arts Salon of the Macedonian Academy of Arts and Sciences: *Tome Serafimovski: Sculptures and Drawings*, exhibition marking his 60th birthday and 40 years of work (May–June);
- 1997 Nuremberg, Germany, City Hall Gallery: *Serafimovski: Sculptures and Drawings / Serafimovski – Skulpturen – Zeichnungen, Ehrenhalle* (June);
- 1997 Skopje, Gjurgja Literature and Arts Salon: *Sculptures and Posters* (October);
- 1998 Paris, Site internationale des arts: *Tome Serafimovski: Sculptures and Drawings / Tome Serafimovski – Sculptures et Dessins* (May);
- 2000 Skopje, Visual Arts Salon of the Macedonian Academy of Arts and Sciences: *Tome Serafimovski: Sculptures and Drawings*, exhibition marking his 65th birthday and 45 years of work (May–June);
- 2002 Belgrade, Gallery of the Serbian Academy of Arts and Sciences: *Tome Serafimovski: Sculptures and Drawings, 99 sculptures and 99 drawings* (May–June);
- 2003 Skopje, City Museum: *Tome Serafimovski: Portraits*, 66 portraits and 66 posters (September–October);

- 2003 Скопје, Музеј на Град Скопје: *Томе Серафимовски – Портрети* (66 портрети и 66 постери), септември–октомври;
- 2005 Скопје, Ликовен салон на МАНУ: *Томе Серафимовски – Духовносна и преродбата – Скулптури и цртежи* (70 години од раѓањето, 50 години творештво), декември;
- 2008 Загреб, Глиптотека на ХАЗУ: *Томе Серафимовски – Ретроспективна изложба на скулптури и цртежи, април–мај* (*Tome Serafimovski – Retrospektivna izložba skulptura i crteža, Gliptoteka, HAZU*);
- 2009 Нови Сад, Галерија на Огранокот на САНУ во Нови Сад, Платонеум: *Томе Серафимовски – Изложба на скулптури и постери, октомври* (*Томе Серафимовски – Изложба скулптура и постера, Галерија Огранка Српске академије наука и уметноста у Новом Саду, Платонеум*), 16–30 октомври.
- 2005 Skopje, Visual Arts Salon of the Macedonian Academy of Arts and Sciences: *Tome Serafimovski: Spirituality and Rebirth* (sculptures and drawings), exhibition marking his 70th birthday and 50 years of work (December);
- 2008 Zagreb, Glyptotheque of the Croatian Academy of Arts and Sciences: *Tome Serafimovski: A Retrospective Exhibition of Sculptures and Drawings* (April–May).
- 2009 Novi Sad, Gallery of the Novi Sad Branch of the Serbian Academy of Sciences and Arts, Platoneum: *Tome Serafimovski: Sculptures and Posters* (October).

Награди и признанија

- 1964 Савезна награда за скулптуру *Mir*, на изложбата: *20 година ОУН у борби за мир и равноправност меѓу народите*, Словенј Градец (Словенија);
- 1972 Втора награда за скулптура, Друштво на ликовните уметници на Македонија;
- 1974 4 Јули, Савезна награда за скулптуру;
- 1976 11 Октомври, Награда на Република Македонија за 1976 година;
- 1977 Втора награда за *Сиоменик на Револуцијата*, во Тетово (Сојузен конкурс, прва награда не е доделена);
- 1977 18 Октомври, Награда на градот Гостивар;
- 1985 Нерешки мајстори, награда на Друштвото на ликовните уметници на Македонија;
- 1987 Златна плоча, за 30 година уметничког рада и израду скулптуре *Ђура Јакшић*, Самостална забавно-амбијентална целина Скадарлија – Београд, 19 мај;
- 1991 *Monumento Histórico Artístico Medalla de Oro de la lindad*, Ilmo Gabineto Literario de Las Palmas de Gran Canaria;
- 1998 Ариј езодус '98, Награда за скулптура, Друштво на ликовните уметници на Македонија;
- 2000 11 Октомври, Награда на Република Македонија за долгогодишни значајни остварувања во областа на културата и уметноста;
- 2003 13 Ноември, Награда на Град Скопје;
- 2005 Духовен воин, Награда на Асоцијацијата Македонски духовни конаци, Скопје, Македонија;
- 2008 Орден на Загрепската надбискупија, добиен од надбискупот Јосип кардинал Бозаниќ, Загреб, Хрватска;
- 2008 Захвала Хрватске академије знаности и уметности, Загреб, Хрватска;
- 2008 Апостолски благослов од Неговата светост Бенедикт XVI, Ватикан;
- 2009 Мајка Тереза, Државна награда на Република Македонија;
- 2009 Ред хрватских јуститиера, одликуван со Одлука на Претседателот на Хрватска г. Стјепан Месиќ;
- 2009 Орден За заслуги, од III степен, одликуван со Указ на Претседателот на Украина г. Виктор Јушченко;
- 2010 Прва награда на Конкурсот на Општина Центар, Скопје, за подигање споменик на св. Климент Охридски;
- 2010 Прва награда на Конкурсот на Општина Центар, Скопје, за подигање споменик на Крсте Мисирков;
- 2010 Прва награда на Конкурсот на Општина Охрид за подигање споменик на св. Наум Охридски-Чудотворец, во центарот на Охрид.

Awards and Certificates of Recognition

- 1964 Federal Award for the sculpture *Peace* at the exhibition *20 Years of the UN in the Fight for Peace and Equality among Nations*, Slovenj Gradec (Slovenia);
- 1972 Second Prize for sculpture awarded by the Association of Macedonian Visual Artists;
- 1974 4th of July Federal Award for sculpture;
- 1976 11th of October Award of the Republic of Macedonia for 1976;
- 1977 Second Prize for *Monument to the Revolution* in Tetovo (federal competition, 1st prize not awarded);
- 1977 18th of October Award of the City of Gostivar;
- 1985 Masters of Nerezi Award of the Association of Macedonian Visual Artists;
- 1987 Gold Plaque awarded on the occasion of 30 years of work and for the sculpture of Đura Jakšić, the Skadarlija Bohemian and Old Architecture Quarter, Belgrade;
- 1991 *Monumento Histórico Artístico Medalla de Oro de la lindad* – Ilmo Gabineto Literario de Las Palmas de Gran Canaria;
- 1998 Award for the sculpture *Art Exodus '98*, Association of Macedonian Visual Artists;
- 2000 11th of October Award of the Republic of Macedonia for long-standing and exceptional achievements in the domains of art and culture;
- 2003 13th of November Award of the City of Skopje;
- 2005 The Spiritual Warrior Award of the Macedonian Spiritual Abode Association, Skopje;
- 2008 Certificate of Recognition awarded by the Archbishopric of Zagreb, Archbishop Cardinal Josip Bozanić, Zagreb;
- 2008 Certificate of Acknowledgement by the Croatian Academy of Arts and Sciences, Zagreb;
- 2008 Apostolic Blessing by His Holiness Pope Benedict XVI, the Vatican;
- 2009 Mother Teresa, State Award of the Republic of Macedonia;
- 2009 Order of the Croatian Wattle, decorated by the Decree of Stjepan Mesić, President of the Republic of Croatia;
- 2009 Order of Merit, 3rd class, decorated by the Decree of Viktor Yushchenko, President of Ukraine;
- 2010 First Prize for the monument to St. Clement of Ohrid the Miracle Worker won at the Outdoor Sculpture Competition organized by the Municipality of Centar, Skopje;
- 2010 First Prize for the monument to Krste Misirkov won at the Outdoor Sculpture Competition organized by the Municipality of Centar, Skopje;
- 2010 First Prize for the monument to St. Naum of Ohrid the Miracle Worker in the centre of Ohrid won at the Outdoor Sculpture Competition organized by the Municipality of Ohrid.

Translated from Macedonian by Rajna Koshka

КАТАЛОГ / CATALOGUE

СКУЛПТУРИ / SCULPTURES

1. БЛАГОСЛОВОТ ОД СВ. КЛИМЕНТ, бронза
THE BLESSING OF ST. CLEMENT, bronze
40x30x45 cm, 2005.
2. СВ. ЛИДИЈА, фигура, бронза
ST. LYDIA, figure, bronze
80x25x20 cm, 2008.
3. СВ. ИРИНА ОД ВИЗАНТИЈА, фигура, бронза
ST. IRENE OF BYZANTIUM, figure, bronze
70x27x40 cm, 2008.
4. СВЕТИТЕ БРАЋА КИРИЛ И МЕТОДИЈ,
бронза
THE HOLY BROTHERS CYRIL AND METHODIUS,
bronze
78x35x38 cm, 2004.
5. СВ. КИРИЛ, портрет, мермер
ST. CYRIL, portrait, marble
66x30x40 cm, 2004.
6. СВ. КИРИЛ, портрет, бронза
ST. CYRIL, portrait, bronze
70x43x45 cm, 2005.
7. СВ. МЕТОДИЈ, портрет, бронза
ST. METHODIUS, portrait, bronze
83x30x35 cm, 1987.
8. СВ. МЕТОДИЈ, портрет, мермер
ST. METHODIUS, portrait, marble
70x43x45 cm, 2001.
9. СВ. НАУМ ОХРИДСКИ-ЧУДОТВОРЕЦ,
фигура, мермер
ST. NAUM OF OHRID THE MIRACLE WORKER,
figure, marble
80x28x28 cm, 2001.
10. СВ. НАУМ ОХРИДСКИ-ЧУДОТВОРЕЦ,
фигура, бронза
ST. NAUM OF OHRID THE MIRACLE WORKER,
figure, bronze
135x40x40 cm, 2010.
11. СВ. НАУМ ОХРИДСКИ-ЧУДОТВОРЕЦ,
портрет, бронза
ST. NAUM OF OHRID THE MIRACLE WORKER,
portrait, bronze
70x40x40 cm, 2010.
12. СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ-ЧУДОТВОРЕЦ III,
фигура, бронза
ST. CLEMENT OF OHRID THE MIRACLE WORKER III,
figure, bronze
82x37x28 cm, 2005.
13. СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ-ЧУДОТВОРЕЦ,
фигура, бронза
ST. CLEMENT OF OHRID THE MIRACLE WORKER,
figure, bronze
140x50x40 cm, 2009.
14. СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ-ЧУДОТВОРЕЦ II,
фигура, бронза
ST. CLEMENT OF OHRID THE MIRACLE WORKER II,
figure, bronze
92x64x31 cm, 1997.
15. СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ-ЧУДОТВОРЕЦ,
портрет, бронза
ST. CLEMENT OF OHRID THE MIRACLE WORKER,
portrait, bronze
70x40x50 cm, 2010.
16. КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ, портрет, бронза
CONSTANTINE OF PRESLAV, portrait, bronze
62x35x40 cm, 2009.
17. ЃЕРЃ КАСТРИОТИ СКЕНДЕРБЕГ, портрет, бронза
GJERGJ KASTRIOTI SKANDERBEG, portrait, bronze
82x35x40 cm, 2005.
18. ЃЕРЃ КАСТРИОТИ СКЕНДЕРБЕГ, фигура, бронза
GJERGJ KASTRIOTI SKANDERBEG, figure, bronze
86x25x22 cm, 2005.
19. ПРИМОЖ ТРУБАР, портрет, бронза
PRIMOŽ TRUBAR, portrait, bronze
70x60x40 cm, 2009.
20. ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ, портрет, бронза
DOSITEJ OBRADOVIĆ, portrait, bronze
68x45x30 cm, 2008.
21. РИГА ОД ФЕРЕ, портрет, бронза
RIGAS FERAIOS, portrait, bronze
60x43x30 cm, 2005.
22. РИГА ОД ФЕРЕ, фигура, бронза
RIGAS FERAIOS, figure, bronze
80x25x25 cm, 2005.
23. ЈЕРНЕЈ КОПИТАР, портрет, бронза
JERNEJ KOPITAR, portrait, bronze
55x30x30 cm, 2009.
24. ВУК СТЕФАНОВИЋ КАРАЦИЋ, портрет, мермер
VUK STEFANOVIĆ KARADŽIĆ, portrait, marble
52x25x25 cm, 2008.
25. ВУК СТЕФАНОВИЋ КАРАЦИЋ, фигура, бронза
VUK STEFANOVIĆ KARADŽIĆ, figure, bronze
64x25x35 cm, 2008.
26. ВУК СТЕФАНОВИЋ КАРАЦИЋ, портрет, бронза
VUK STEFANOVIĆ KARADŽIĆ, portrait, bronze
52x25x25 cm, 2008.
27. ЉУДЕВИТ ГАЈ, портрет, мермер
LJUDEVIT GAJ, portrait, marble
50x30x25 cm, 2007.
28. ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ, фигура, бронза
PETAR II PETROVIĆ NJEGOŠ, figure, bronze
63x35x35 cm, 2008.
29. ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ, фигура, мермер
PETAR II PETROVIĆ NJEGOŠ, figure, marble
63x35x35 cm, 2008.
30. ДИЈАЛОГ – ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ, бронза
DIALOGUE – PETAR II PETROVIĆ NJEGOŠ, bronze
65x45x45 cm, 2008.
31. ДИЈАЛОГ – ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ, мермер
DIALOGUE – PETAR II PETROVIĆ NJEGOŠ, marble
65x45x45 cm, 2008.
32. ЈОСИП ЈУРАЈ ШТРОСМАЕР, портрет, бронза
JOSIP JURAJ STROSSMAYER, portrait, bronze
60x40x25 cm, 2009.
33. ЃОРЂИЈА М. ПУЛЕВСКИ, портрет, бронза
GIORGIIJA M. PULEVSKI, portrait, bronze
36x25x27 cm, 1973.
34. ЃОРЂИЈА М. ПУЛЕВСКИ, портрет, мермер
GJORGIIJA M. PULEVSKI, portrait, marble
40x30x30 cm, 2009.
35. ЃОРЂИЈА М. ПУЛЕВСКИ, фигура, бронза
GJORGIIJA M. PULEVSKI, figure, bronze
64x22x26 cm, 1971.
36. ЃОРЂИЈА М. ПУЛЕВСКИ, фигура, мермер
GJORGIIJA M. PULEVSKI, figure, marble
64x22x26 cm, 1971.
37. ЃОРЂИЈА М. ПУЛЕВСКИ, фигура, бронза
GJORGIIJA M. PULEVSKI, figure, bronze
120x40x40 cm, 2010.
38. АЛЕКСАНДРУ ЈОАН КУЗА, портрет, бронза
ALEXANDRU IOAN CUZA, portrait, bronze
49x20x30 cm, 2006.
39. АЛЕКСАНДРУ ЈОАН КУЗА, фигура, бронза
ALEXANDRU IOAN CUZA, figure, bronze
83x30x25 cm, 2006.
40. ЂУРА ЈАКШИЋ, портрет, бронза
ĐURA JAKŠIĆ, portrait, bronze
47x35x30 cm, 1986.
41. НАИМ ФРАШЕРИ I, портрет, бронза
NAIM FRASHÉRI I, portrait, bronze
35x25x30 cm, 2008.
42. НАИМ ФРАШЕРИ I, портрет, мермер
NAIM FRASHÉRI I, portrait, marble
45x25x30 cm, 2008.
43. НАИМ ФРАШЕРИ II, портрет, бронза
NAIM FRASHÉRI II, portrait, bronze
55x32x30 cm, 2008.
44. МУСТАФА КЕМАЛ АТАТҮРК, фигура, бронза
MUSTAFA KEMAL ATATÜRK, figure, bronze
85x25x27 cm, 2003.
45. МУСТАФА КЕМАЛ АТАТҮРК, портрет, бронза
MUSTAFA KEMAL ATATÜRK, portrait, bronze
59x50x33 cm, 2003.
46. КЕМАЛ БЕЈАТЛИ ЈАХЈА, портрет, бронза
KEMAL BEYATLI YAHYA, portrait, bronze
45x25x30 cm, 2009.
47. МИРОСЛАВ КРЛЕЖА, мермер
MIROSLAV KRLEŽA, marble
37x25x32 cm, 1987.
48. МИРОСЛАВ КРЛЕЖА, фигура, бронза
MIROSLAV KRLEŽA, figure, bronze
80x27x27 cm, 2008.
49. МАЈКА ТЕРЕЗА, бронза, фигура
MOTHER TERESA, bronze, figure
50x20x22 cm, 1998.

ЦРТЕЖИ / DRAWINGS

ИЗБОР ОД ЦРТЕЖИ КОИ ГИ ПРЕТСТАВУВААТ ПОЈАВАТА И РАЗВОЈОТ НА ПИСМОТО, КАКО И НЕКОИ ОД ЛИЧНОСТИТЕ ЗАСТАПЕНИ ВО ЦИКЛУСОТ БАЛКАНСКО СОСВЕЗДИЕ

A SELECTION OF DRAWINGS DEPICTING THE APPEARANCE AND DEVELOPMENT OF THE ALPHABET, AS WELL AS THE MAJOR PERSONALITIES INCLUDED IN THE COLLECTION THE BALKAN CONSTELLATION

